

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ימים נוראים

* * *

דרשת שבת שובה

שנת תשע"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י
מכון מעדני מלך וויזן

גליון תשס"ט

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

לפני תקיעת שופר יום אי דראש השנה תשע"ד לפ"ק

היא נפלאה צעינינו, זה היום עשה הוי"ה נגילה ונשמחה בו. ויש לומר הכוונה, לאיתא במשנה (ראש השנה טו.) בארבעה פרקים העולם נידון וכו', בראש השנה כל באי עולם עוזרין לפניו כבני מרון ע"ש. וכבר הקשה הר"ן למה נקבע יום הדין של האדם בראש השנה דייקא. וכתב כי אנו אומרים (במפלה) זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון, ואמרו (שם כז.) כמאן, כרבי אליעזר דאמר בתשרי נברא העולם ע"ש. וצריאת אדם הראשון היה באחד בתשרי, וצאתו יום חטא ויצא אחר כך צדימוס, על כן נקבע יום הדין לדון כל בראי עולם בכל שנה ושנה ציוס זה, שנחקק בו סגולה ליצא צדימוס ע"כ.

דייש לומר עוד טעם למה נקבע יום הדין על יום הזה, הגה אנו קורין היום הזה בתואר 'יום הזכרון', ובפשוטות כי ציוס הזה זכר כל יצור בא לפניו, והקצ"ה זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם, ומי לא נפקד

ע"ה אלקים בתרועה ה' בקול שופר (מהלים מז-ו). במדרש (ויק"ר כט-ג) יהודה צרבי נחמן פתח, בשעה שהקדוש ברוך הוא יושב ועולה על כסא דין צדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלקים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים, דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם, והופך עליהם מדת הדין לרחמים, אימתי בחדש השביעי ע"כ. ויש להבין דבשלמא בצער ודם ששכלו ודעתו חלש, בקל יכולין לפתוחו בדיבור שיסנה מעשיו ומחשבתו. אבל הקצ"ה שורש הדעת הנגחי, איך יתכן לפניו שינוי רצון, שיושב על כסא דין, ועומד ממנה ויושב על כסא רחמים. ועוד גם זאת, איך נגרם זה על ידי קול השופר, שיכולין ישראל לרנות את צוראם בתרועה.

ובראה כי הכתוב אומר (מהלים קיח-כג) מאת ה' היתה זאת

תפלה לזרה, אין לנו יודעים איך לנו נידונים, ויש לנו להקדים לבקש רחמים בתפלה שיש זכחה להעביר את רוע הגזירה. ולכאורה גם צוה תקשה, איך יתכן למעלה שינוי רצון לשנות ולהעביר מה שנגזר, צמה יש לנו כח לשנות דרכי ה'.

אמנם מצינו כוחות גם בתחלת הבריאה, כמבואר ברש"י (בראשית א-א) שבתחלה עלה במחשבה לברוא העולם במדת הדין, שנאמר בראשית ברא אלוקים, ולא נאמר ברא הו"ה, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב (ז-ב) ציוס עשות ה' אלוקים ארץ ושמים (ב"ר יב-טו) ע"כ. והנה מה שראה שאין העולם מתקיים צדין, אין הכוונה על הבהמות וחיות השמש והירח והדשא ושאר צרואי עולם שנבראו צימים הראשונים, כי הנה יכולים להתקיים גם במדת הדין, כי אין להם שום בחירה שיוכלו להמריד נגד הקב"ה. אלא הכוונה על האדם, תכלית כוונת הבריאה, ובשציל האדם הקרוץ מחומר שעלול לחטוא, שינה הקב"ה הבריאה לבראותו במדת הרחמים. וצוה נתן בטבע העולם שהנהגתו תהיה צאופן שגם כאשר יעלה כביכול במחשבה ליטב צדין, יהיה זכח צני האדם לשנותו ולפתותו ליטב במדת הרחמים. וזה נתן ה' לנו שנוכל לעורר על ידי

כהיום הזה. - כל מעשה האדם של השנה העברה נזכרים למעלה, ואת כל מעשה האלוקים יציא במשפט על כל נעלם (אפילו על השוגג), אם טוב ואם רעה (אפילו נכשל בצמחה, כגון נותן נדקה לעני צפרהסיא. רש"י). ועל פי זה דנים אותו על השנה הבאה, כל המאורעות שיטרך לעבור הוא ואשתו וצני ביתו, והוא משפט קשה ומי יוכל לעמוד במשפט, הלא אמרו חז"ל (ערכין יז.) אלמלא בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב צדין אינן יכולין לעמוד מפני התוכחה ע"ש. ואם כן איך יוכל אדם קרוץ מחומר לזכות ציוס הדין.

אך הקב"ה נתן לנו עצה לזה ברוב חסדו שלשה דברים, תשובה ותפלה ונדקה מעבירין את רוע הגזירה, תשובה, היא המרטה על העבר והקבלה על להבא, כל אחד יודע בעצמו נגעי נפשו צמה נכשל, לקבל על עצמו לילך בדרך הטוב. תפלה, בקשת רחמים ותחנונים בתפלה לשפוך נפשו ולצו לפני ה' ולבקש רחמים, אף על פי שאינו מגיע לי צדין, אצל הלא הקב"ה הוא צעל הרחמים, ושומע תפלת כל פה. נדקה, לקבל על עצמו לעשות חסד ונדקה עם חבירו, ושלשה דברים אלו יש זכחה להעביר גם אם נגזר גזירה רעה. ומכל שכן כאשר עדיין לא נגזר שיש צידס למנוע ציוס הדין שלא יאל חז"ל גזירה רעה. לעולם יקדים אדם

תשובה ותפלה ונדקה שמעצירין את רוע הגזירה.

וְלִבָּן קבע ה' את יום הדין על יום ראש השנה, זה היום תחילת מעשיך, שציוס זה נצרא האדם, אשר עבור האדם שינה ה' עומק ותוכן כל הצריאה, לשנות מחשבתו מדין לרחמים, ודבר זה נחקק בזמן, כדי שנוכל גם לנו לעורר מדה זו תמיד למעלה, וציוס זה יש לבני ישראל כח, שגם כאשר עלה אלקים בתרועה וישב על כסא דין, שיעמוד לישב על כסא הרחמים.

וְהִגֵּד שלשה דברים אלו תשובה תפלה ונדקה הם 'יום קול ממון' שעולה מספר 'זאת' כידוע. וזה שאמר דוד המלך, מאת ה' היתה 'זאת', שנתן לנו הכח בציוס קול ממון להעביר את הגזירה ולשנות מחשבת ה' מדין לרחמים, והיא נפלאה בעינינו, פליאה עצומה איך יתכן לשנות כביכול מחשבת ה', שהיא נלחי. אך זה היום עשה ה' ה' היום הזה של ראש השנה שבו נצרא האדם, שינה ה' מחשבתו שעלה בתחלה לצרוא את העולם במדת הדין, והקדים לה מדת הרחמים, ומצראשית צרא אלקים נאמר ציוס עשות ה' ה' אלקים, ולכן נגילה ונשמחה בו, שנוכל לעורר למעלה מדת הרחמים.

וְלִבָּן לנו קורין את החג הזה בתואר 'יום הזכרון', שאנו מזכירין כביכול את ה' איך שהוא עצמו שינה דעתו ומחשבתו ציוס הזה מדין לרחמים. וזה היום תחלת מעשיך 'זכרון ליום ראשון', לנו מזכירין אותו על אותו יום הראשון של הצריאה, שבתחלה עלה במחשבתו צראשית צרא אלקים, וראה שאין העולם מתקיים בדין, ולצסוף הקדים לה מדת הרחמים. וזאת יזכור ה' עכשיו שיעמוד מכסא הדין לישב על כסא רחמים, ושופר לזכרון צא (ראש השנה כו.), דצא להזכיר הקצ'ה שיתנהג עמנו כמו שהתנהג ציוס הראשון של הצריאה ציוס הזה.

וְהִגֵּד טעם הראשון של רבי סעדיה גאון על מנזת תקיעת שופר, מפני שהיוס תחלת הצריאה שבו צרא הקצ'ה העולם ומלך עליו, וכן עושים המלכים שתוקעים לפנייהם בתצנורות ובקרבנות, להודיע ולהשמיע בכל מקום תחלת מלכותו, וכן לנו ממליכין עלינו את הצורא יתצרך ציוס הזה, וכך אמר דוד (תהלים נא-ו) בתצנורות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' עכ"ל.

וְאֵם כן צמה שאנו תוקעין בשופר, לנו מזכירין גם למעלה, כי היום הזה נעשה ה' למלך צעת הצריאה, שגילוי מלכותו היה בצריאת האדם, כי אין מלך צלא עם. ועבור

אומות העולם להתקרב אלינו וללמוד ממעשיהם, ובמצב כזה היו ישראל בקדושתם צרום המעלות, עד שלא יהיה עוד דור חשוב כמותם. וכמו כן אחר כך כאשר היינו יושבים איש תחת תחת גפנו בארצנו הקדושה, ולא היה נמצא במחנינו אף נפש אחת מהשצעה אומות. ומוזה יכיר ויתברר כי הסיבה שאנו נראים בשפלות המצב, הוא רק עבור כובד שיעבוד הגלות צין האומות, שניטל מאתנו מנוחת נפשינו, ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם. הפרנקות הם צין גויים מושחתים, ועל ידי כלים שונים שלהם, ורק זה מדרדרים אותנו. וגם אנחנו, כל אחד מאתנו היה לנו ימים נעלים צימי בחרותינו, כאשר ישצנו צבית המדרש על התורה ועבודה כל היום, ולא ידענו עוד מטומאות העולם שבחורות.

ויהי יום הזכרון, להזכיר את ה' על היופי שלנו צימי קדם, וזכרתי אני את צריתי אותך צימי נעורייך, שרק סיצות חילוניות הביאו אותנו לידי כך, ואל תראוני שאני שחרורת ששופתי השמש, והגם ששחרות אני מצחוץ נאה אני מצפנים. והוה שאמרנו חז"ל (ראש השנה טו.) אמרו לפני זכרונות כדי שיעלה זכרוניכם לפני, וצמה בשופר ע"ש. והיינו כי טעם השופר כתב הרבינו סעדיה גאון שהוא להזכיר מעמד הר סיני שנאמר זו (שמות יט-יט) וקול שופר חזק מאד

צריאתו נעשה שינוי למעלה בעצם הצריאה, להשתנות מומדת הדין לרחמים, כי הסתכל לעתיד צמעשה האדם, איך קרוצי חומר יוכלו לעמוד צמשפט, הלא אנו כורעים צרך גם נגד נסיון קל, ואין צנו כח לעמוד נגד יצרנו, ועל כן שינה בעצמו מחשבתו אשר חשב לצראותו צמדת הדין, וצחקיעתנו אנו מזכירין ראשית מלכותו עלינו, שהקדים מדת הרחמים, וצזה אנו מפתים אותו בשופר, שעומד מכסא דין ויושב צכסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם, והופך עליהם מדת הדין לרחמים.

*

עוד טעם על מה שאנו מתארים את היום צתואר יום הזכרון, כי לא רק שהקצ"ה זוכר אותנו היום, אלא גם לנו יש חשצון עם הקצ"ה, וציום הדין אנו צאין להזכיר את ה' הימים הקדמונים, הזמן שיאלאו ממזרים, כמה נאים היו מעשינו אז, איך שמכל השצעים אומות לא רצה גם אחד לקבל את התורה אלא אנו, ומאז אנו נהרגים ונשחטים עבור אמונתנו. וזכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותייך, איך היו ישראל צבוקים צה' ותורתו כאשר היינו חונים צמדבר, מופשטים מעניני עולם הזה, שלא היה לנו דאגת הפרנסה כלל, והעננים חופים אותנו כדי שלא יוכלו

אִתָּא בגמרא (ברכות ה:) אצל בנימין אומר שנים שנכנסו להתפלל ויאל ולא המתין לחזירו, טורפין לו תפלתו בפניו כו', ואם המתין לו מה שכתו, אמר רב אסי בר חנינא זכה לברכות הללו שגאמר (ישעיה מה-יח) ויהי כנהר שלומך, ולדקתך כגלי הים, ויהי כחול זרעך ואלאחי מעיך וגו' ע"כ. וזאת הנה יונתן (פ' ואחמקן) כתב לפרש, דהכוונה הוא על הגוף והנשמה, הדיבור והמחשבה, דשנים הנה הנכנסין ומתחילין להתפלל, הגוף מתפלל בדיבור פה והנשמה מתפללת בלב. אבל באמצע התפלה הנשמה היא משוטטת ומחשבת בדברים אחרים דאינס מעיני התפלה, ונמצא דיאל לו מהתפלה, ונשאר רק הגוף החומרי אשר הוא עודנו עומד לפני ה' ומדבר ומתפלל, בשביל שהוא רגיל להתפלל מלאת אנשים מלומדה, אז טורפין לו תפלתו בפניו, כי אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו (מעניית ה.) ע"כ. (והוצא בנועם מגדים ריש פרשת תרומה).

ויש לומר עוד על פי מה שכתוב בדרשות חתם סופר (לפ' נצבים ש:) לבאר מאמרם (ערכין י:) אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רצונו של עולם, מפני מה אין אומרים ישראל שירה לפניך בראש השנה ויום הכיפורים. אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין, וספרי חיים וספרי

ע"ש. והכוונה שאנו מזכירין את הקב"ה היופי שלנו זימי מתן תורה, וזוהי יצא זכרונינו לפניו, כי רק כוזב הגליות משפיעין עלינו, וגלוי יודוע לפניך שרצונו לעשות רצונך, ומי מעבב, שאור שבעיסה ושיעבוד גליות. ומבקשים אנו שישפיע לנו פרנסה בהרחבה צלי טירדות, וכבר הוכחנו לה' כי בשעה שישראל יש להם הרחבת הדעת, הם נראים יפה מאד, והם עוזדים את ה'.

*

עבשיו הזמן להתפלל, הכל יכולים לפעול ביום הזה, תפלה יש לה כח גדול, כל מלה שמוציא מפיו אינו נאצל ויכול לבטל גזירה רעה. עם דארף אדורך גיין א יאהר, וואס קיינער ווייסט נישט ווי אזוי עם וועט זיין, זהו צפרטיות, והכלל ישראל זקוקים לרחמי שמים מרובים, יושבי ארץ ישראל המסובצים מאויבים מכל הצדדים, והגזירות רעות שיש שם על התהו"ק ועל הכלל ישראל, והפרנסה היא צדקות גדול. יש לנו לבקש ולהתפלל מקירות לב ולא יקל בעיניו הענין של תפלה, שהיא מהדברים המעבירין את רוע הגזירה, ואף כאשר אין לנו כח לעשות תשובה כראוי, או הזדמנות להרבות צדקה, אבל פה יש לכל אחד, וכל אחד יכול להתפלל ולשפוך את לבו לפני הקב"ה.

השרת למעלה זוכין. ויש להתזון כמה גדול הזכות שנתן ה' נפשינו צחיים שיכולים לומר שירות צימים הנעלים הללו צבית המדרש, לא לעולם יהיה לנו זכות זה לשור לפני ה', ויש לנצל הזדמנות זו, בעוד שהקצ"ה נותן לנו חיים וכח לעבדו.

ובביאור הענין שהנשמות של
האצות צאים למטה צבית
הכנסת להתפלל עמנו, מזוהר כן גם
צוה"ק (ח"צ קמב.) ציומא דראש
השנה דעלמא אמתן וכו', כל נפש
ונפש משטטון ובעאן רחמי על חיי
ע"כ. ונראה מזה שהם צאים להתפלל
עלינו. והכוונה כפשוטו, על דרך
שכתוב צרש"י (צמדנר כ-טו) וירעו לנו
מזרים ולאצותינו, מכאן שהאצות
מנטערים בקצר, כשפורענות צא על
ישראל (מנחומא יב) ע"כ. על כן הם
צאים צר"ה ויוהכ"פ להתפלל על
בניהם, כי בכל צרתם גם להם צר.
אך יש צזה עוד סיבה, הממים הללו
שכבר עברו העולם הזה, הם יודעים
להעריך איכות חיי האדם, ומכירים
שעניי עולם הזה הם הצל, ווער
פארשטייט דאם נאך אזוי גוט ווי דער
דור וואס איז דאם דורך געגאנגען,
האצות שלנו שכבר עברו את העולם,
הם מכירים תכלית החיים, די עלטערן
די זיידעם און עלטער זיידעם זיי
פארשטייען דעם תכלית פון לעבן. - מען
קומט אין שול אריין ראש השנה ויום

מתים פתוחים לפניו, וישראל אומרים
שירה לפני ע"כ. והכוונה על דרך
שקבלנו, שצראש השנה ויום הכיפורים
הנשמות הקדושות שכבר מתו ונשמות
האצות, מנטרפים עמנו, ותפלתם
עושה רושם, מכל מקום שירה אינם
יכולים לומר עד תחיית המתים, דאז
כתיב (ישעיה כו-ט) הקילו 'ורגנו' שוכני
עפר, אצל צעולם הזה לא הממים
יהללו י-ה ולא כל יורדי דומה (מהלים
קטו-יז). על כן כיון שספרי חיים
וספרי מתים פתוחים, אי אפשר לומר
שירה מפני המתים המנטרפים
צתפלתינו עכדה"ק.

ויש צזה מוסר השכל על גדול
מעלתינו צחיים חיותנו, שאנו
זוכים לומר שירות ותשבחות לפני מלך
א-ל חי וקים, ואמרו חז"ל (חולין נא):
חציצין ישראל לפני הקצ"ה יותר
ממלאכי השרת, שישראל אומרים שירה
בכל שעה, ומלאכי השרת אין אומרים
שירה אלא פעם אחת ציום, ואמרי לה
פעם אחת צשבת, ואמרי לה פעם
אחת צחודש, ואמרי לה פעם אחת
צשנה, ואמרי לה פעם אחת צשבע,
ואמרי לה פעם אחת ציוצל, ואמרי לה
פעם אחת צעולם ע"ש. ויש לנו
להלחיז את לבבינו כשאנו מסדרין
שבתו היום של מקום ומאריכין
צומירות צהילול כבוד ה' (הגם שאין
אומרים עיקר השיר צהלל), וצכל תנועה
ותנועה אנו זוכים מה שאין מלאכי

חליך תצוא. והכוונה כי נשמת האב שצא להתפלל צבית הכנסת ציחד עם בנו ובני בניו, הוא צחינת עני, שאין מלוין לו לאדם אצנים טובות ומרגליות, וגם צרוחניות צמתים חפשי (שס פח-ו), שנעשה חפשי מהתורה ומן המצוות (שצח ל). והוא עטוף רק בצולתו שקוצרין אותו, והוא תפלה לעני כי יעטוף. 'ולפני ה' ישפוך שיחו, שמלמד אותו שכל שיח תפלתו צריך להיות רק לפני ה' על קירצת ה', ולא על הצלי עולם הזה שהוא רק טפל שיוכלו לעבוד את ה', ושמעה ה' תפלתי ושועתי חליך תצוא, שיחד עמו צוכותו יקבל נח גם תפלתיו.

*

עובדים עכשיו ציוס גדול מאוד, גם אצותינו הקדושים צאים לעזור לנו להתפלל, אנו מוכרין בתקיעת שופר הזכות של עקידת יצחק, עקידה אחד זוכרין לדורות עולם, 'ויפיל עקידות האט די שול געברענגט, האבות שלנו שנחרגו על קידוש השם', והם נמצאים עכשיו אחנו ומתפללים יחד עמנו. צריכין לנצל הזדמנות זו לצקש ולהתפלל אל ה', ולהכיר גדול כחה של תפלה, לעולם יקדים אדם תפלה לצרה, עכשיו הוא הזמן להתפלל, אכחה אמת כעת נוטלת הרצה אנחות צמשך השנה. כל המאורעות שעברנו צמשך

הכיפורים און מען שמעלט זיך דאווענען, קומט דער טאמע, זיידע, עלטער זיידע, און שמעלט זיך נעבן זיין קינד, נעבן זיין אייניקל, און העלפט איהם דאווענען, איך וועל דיר זאגן אויף וואס דו דארפסט דאווענען, ומעוררו לידע שמיי האדם חולף ועובר, ואין לאדם צעולמו אלא לסגל עצמו צתורה ומצות ולהעמיד דורות נאמנים לה'. כי הם רוצים צהצלחת צניהם, וצכחם צח לנו התעוררות לידע על מה יש לנו לצקש רחמים, ולשפוך שיח למען לח ניגע לריק ולא נלד לצהלה. וצכותם עומדת לנו להעלות תפלותינו, וצכותם נושא ה' פנים לתפלותיהם שמצטרפים צצקשתינו.

אבל שנים שנכנסו להתפלל, האב עם בנו, וקדם אחד ויאל, מניח את האב להתפלל מעומק הלצ והשתפכות הנפש, והוא פונה ראשו להצלים, ואינו משתף הדיבורים עמו, אלא אומר הדברים יצשים צלי חיות, צלי עבודה שצלב זו תפלה, ומניח להאצות להתפלל, והוא עומד צעולם אחר, אז טורפין לו תפלתו. אצל לעומת זה אם המחין לו מה שכרו, זוכה לצרכות הללו, ויהי כנהר שלומך ונדקתך כגלי הים, ויהי כחול זרעך וגו'.

זדהו כוונת הכתוב (מהלים קצ-א) תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, ה' שמעה תפלתי ושועתי

השנה שעברה, היתה רק בשביל שלא התפללנו די צהימים הנוראים.

הנה אנו נוטלים עכשיו השופר צידנו לתקוע, ואנו מאמינים בדברי חז"ל שבשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים, ומתמלא עליהם רחמים, לא רחמים סתם אלא 'מתמלא' עליהם רחמים אנגעפולט מיט רחמים, ומתקין הדין לרחמים. וציוס הזה אנו ממליכין ה' על עממינו ועל כל העולם כולו, ואנו מתפללים שזוכה לקול שופר האמיתי שלעתיד, כמאמר הכתוב והיה ציוס ההוא יתקע בשופר גדול וצאו האוצדים בארץ אשור והנדחים מארץ מצרים והשתחוו לה' זהר הקודש, וזוכה לשנת גאולה וישועה בקיצוץ נדחי ישראל על ידי משיח צדקנו במהרה צימינו אמן.

יתן ה' דיבורים נכונים צפינו, וצוכות האצות הק' יתקבלו תפלתינו, היום הוא גם יומא דהילולא של רבינו בעל עזר מיהודה ז"ל, שהרביץ הרבה תורה במקום הזה, וצטט גם הוא צא להתפלל ציחד עמנו, לעורר רחמי שמים על הכלל ישראל. ויעזור ה' שיהיה שנה טובה ומתוקה, הגם שכל מה שהקב"ה עושה היא טובה, צקשתינו הוא שתהיה גם מתוקה, ויתן ה' פרנסה צהרחצה לכל צחי צני ישראל, שיוכלו לפרנס צני ציתם צניקל, כי כשחסר פרנסה אי אפשר להתפלל וללמוד ולחנך דורות. ויש להתפלל שהקב"ה ירפא כל חולי ישראל, אשר כמעט שאין צית שאין צריכה ישועה. כלל ישראל זקוק לרחמי שמים מרובים, והכל צכחינו לפעול ציוס הקדוש הזה,

דרשת שבת שובה תשע"ד לפ"ק

אחד, דרשו ה' צהמלאו קראוהו צהיותו קרוב. וצפרט שבשנה זו חל יומא דשבתא צהמשך שני הימים של ראש השנה. אשר צשאר ימי השנה הרי השבת צא אחר ששת ימי המעשה, שהאדם טרוד ומצולצל מהצלי העולם

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי, יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי וגו' (לצ-א). ויש לומר כי הנה עומדים אנו כעת צומן של עת רצון, שבת קודש יומא דנשמתא, צהימים שה' קרוב לכל

ונופל לתוך השצת צלי הכנה כראוי. אבל כעת אנו מזוככים ומקודשים מימי ראש השנה שקדמה לה, אשר זה כשלה ימים אנו יושבים כבר רוב היום צצתי כנסיות וצתי מדרשות, במחשבות קדושות של הרהורי תשובה, ונעשינו כלים להכניס ולקבל בתוכנו דברים כאלו שאי אפשר לנו לקבל בשאר שבתות, כי השגתינו והשקפתינו עומדת כעת במצב מרומם יותר.

ובעין זה היה במשה רבינו צעת אמירת שירת תוכחה זו לישראל, שהיה עומד ציומו האחרון, שבו עומד האדם ברום המעלה, שאז מתאסף ומתקבץ להאדם כל הימים של ימי חייו שעבד בהן צורא, וכמו שציאר באור החיים הק' (פ' ויחי) שזהו כוונת הכתוב (מז-כט) ויקרבו ימי ישראל למות ע"ש. וכן הוא צוהר הק' (ח"ג קסו). שכל אשר יעשה האדם מהמנוות ומעשים טובים בעודו חי מתקבץ יד על יד עד יום נסיעתו, ובהם מקבל פני המלך. ובאור החיים הק' (פ' תצו) שזהו ענין הבאת זיכורים, ולקח הכהן הטנח מידך (כו-ד) ע"ש. ומשה רבינו ציוס הזה כבר היה מופשט מהעולם, עומד כבר בשמים בהשגותיו, עם אחיזה קטנה בארץ. וציוס הזה קראו הכתוב 'איש האלקים' (דברים לג-ה), שאינו עומד כבר למטה מקושר בגופו.

ובזמן כזה אין מעורב בהדיבורים שום מחשבה פסולה, אלא דיבורים אמתיים חוצצים להצות אש הנכנסים גם ללב האבן, כי הדיבורים באים בעמדו ברום עליון. ואיחא במדרש (ילקוט מתקמב) דלכן התחיל משה 'האזינו' השמים, לפי שהיה משה קרוב לשמים לפיכך האזינו השמים, ולפי שהיה רחוק מהארץ, לפיכך אמר 'ותשמע' הארץ, וישעיה הנביא אמר שמעו שמים (ישעיה א-ג), שהיה רחוק מן השמים, והאזינו ארץ, שהיה קרוב לארץ ע"ש. ואמר יערוף כמטר לקחי, כמו המטר בא מלמעלה, כן היא לקחי שאני מלמד אתכם היום, אני כבר למעלה, ומשם יורדין הדיבורים אליכם. ולכן אני בטוח שהדברים יעשו רושם עליכם, אשר כי שם ה' אקרא אז הצו גדול לאלקיכם.

פלפול בסוגיא דעתי ואפילו שבת

(יומא סו)

ועשירים במקום אחר. (ועיין ביומא שם תוסי ד"ה אמר רפרם וכו'). והקשה בשו"ת שאגת אריה (סי' ע ד"ה ובהא כו') דזה תימא דבמסכת יומא דכולא מכילתן מיירי מדיני יום הכיפורים לא מסיק עלה דרפרם שאני יום הכיפורים דהכשרו בכך ובדוּתא היא, ואילו במסכת כריתות דלא מייתי לה אלא אנג גררא מסיק עלה הכי, עיין שם שהאריך.

ובשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת סימן מו) כתב לתרין, דשתי הסוגיות כל אחת על מקומה תבא בשלום, והוא די ש עוד שינוי בשתי הסוגיות, דבגמרא דיומא הביא מאמרו של רב ששת, למאי הלכתא אמר רב ששת לומר שאם היה חלה מרכיבו על כתיפו, ובגמרא דכריתות לא הוזכר דברי רב ששת כלל, רק על גוף הברייתא דקאמר עתי אפילו בשבת, קאמר רפרם זאת אומרת. ומעתה יש לומר דרב ששת דמוקי לה בחלה, בזה לא שייך לומר דשאני שעיר המשתלח שהכשרו ביום הכיפורים בכך, דאטו הכשרו הוא דוקא בשעיר החולה, דבר זה מקרה הוא, שלא היה להם עתה שעיר אחר רק זה החולה, או שנעשה חולה לאחר ההגדלה. ואם כן מה בין שבת ליום הכיפורים, ולמה אמר אפילו בשבת, שאם הוא מותר ביום הכיפורים מותר אפילו בשבת, אלא ודאי דסבר רב

בגמרא (יומא סו) תנו רבנן ושלח ביד איש עתי המדברה (ויקרא מז-כא), איש להכשיר את הזר, עתי שיהא מזומן, עתי ואפילו בשבת, עתי ואפילו בטומאה וכו'. עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא, אמר רב ששת לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו, כמאן דלא כרבי נתן, דאי כרבי נתן האמר חי נושא את עצמו, אפילו תימא רבי נתן חלה שאני. אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכיפורים וכו', וברש"י (ד"ה זאת אומרת) מדאיצטריך למתני עתי אפילו בשבת, איכא למשמע דאין איסור הוצאה ליום הכיפורים, דאי יום הכיפורים כשבת להוצאה, למה לי קרא להתיר משאו בשבת, הרי כשחל בחול נמי כשבת דמי, וקאמר רחמנא ישלחנו ע"כ.

ובגמרא (כריתות יד) איתא גם כן סוגיא זו, עתי אפילו בשבת, אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, ודחי ממאי שאני שעיר המשתלח דהכשרו ביום הכיפורים בכך, אלא דרפרם בדוּתא היא. והקשו התוסי' (שם ד"ה אלא) דביומא שם איתא נמי הא דרפרם ולא דחי דילמא שאני שעיר המשתלח דהכשרו בכך כדדחי הכא, אלא רגילות הוא דדברי תורה עניים הן במקומם

השעיר, הוא הדין דגם שבת הותרה, ולא צריכין עלה קרא, לכך הוכרח לאוקי בחלה, ואין עירוב והוצאה ליום הכיפורים אלא בשבת, וצריכי קרא עתי אפילו בשבת עכ"ד.

והיוצא לנו מזה, דלפי הסוגיא בכריתות בא הכתוב עתי אפילו בשבת להתיר תחומין י"ב מיל בשבת, דהגם דהותר בכל יום הכיפורים, מכל מקום לא ידעינן מזה שגם בשבת הותרה, דשאני שעיר המשתלח שהכשרו בכך. והסוגיא דיומא סבירא להו, דעל זה לא צריכין קרא דידיעין זאת בלאו הכי, דהא בכל יום הכיפורים איכא איסור תחומין, והותרה בשעיר המשתלח, ואם כן הוא הדין בשבת, וצריכין קרא שאם היה חולה מרכיבו על כתפו, שבשאר יום הכיפורים אין בזה איסור, דאין איסור הוצאה ביום הכיפורים, וקאתי קרא עתי להתיר אפילו בשבת. ומחלוקת הסוגיות הם אי נקמינן סברא זו לגבי תחומין, דשאני יום הכיפורים שהכשרו בכך.

ב.

ועל פי דרכו יש לומר עוד בכמה אופנים להסביר חילוקי הסוגיות דפליגי אי הקרא אתי להתיר איסור תחומין בשבת. חדא, דבגמרא (יומא סז) פליגי כמה היה רחוק מירושלים עד הצוק, דרבי מאיר אומר עשר סוכות ושנים עשר מילין היו. ורבי יהודה אומר

ששת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכיפורים. ורפרם קאי על רב ששת, דמביאורו של רב ששת אנו למדים זאת (ועיין בתוסי ישנים שם שכתב כן דבחלה לא שייך הכשרו בכך).

אבל בכריתות לא הוזכר דברי רב ששת כלל, רק על גוף הברייתא דקאמר עתי אפילו בשבת, קאמר רפרם זאת אומרת וכו', ושפיר מדחי לה, דדלמא ברייתא לא מיירי כלל בחלה, אלא דבשילוח השעיר יש עוד חילול שבת אף בלא חלה, והיינו תחומין של י"ב מיל דלדעת הרמב"ם הוי דאורייתא, ואם כן שפיר דברי רפרם בדותא, דהברייתא לא מיירי מהוצאה, אלא גם בלא חלה יש חילול שבת משום תחומין, וצריכין קרא עתי אפילו בשבת. ואי משום דאם כן למה לי קרא להתיר בשבת, והלא בלאו הכי יש בו חילול יום הכיפורים, על זה אמר ודלמא שאני שעיר המשתלח דהכשרו בכך ביום הכיפורים.

אך לפי זה יש להקשות על הסוגיא דיומא, דפריך למאי הלכתא עתי אפילו בשבת, והוצרך רב ששת לאוקמי בחלה, וממילא שמעינן דאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, דלמא הברייתא לא מיירי בהוצאה, אלא קאי להתיר בשבת איסור תחומין. ועל זה כתב הנודע ביהודה, דצריכין לומר דרב ששת לית ליה הך סברא דהכשרו בכך, אלא כיון דהותרה תחומין ביום הכיפורים לגבי

תשע סוכות ועשרה מילין ע"כ. ומעתה יש לומר דסוגיא דכריתות קאי לרבי מאיר, ואם כן היה בשילוח השעיר איסור תחומין, ושפיר צריכין קרא עתי אפילו בשבת להתיר תחומין. אבל הסוגיא דיומא קאי לרבי יהודה דמירושלים עד צוק ליכא רק עשר מילין, ואין בו תחומין מדאורייתא, ולא צריכין עלה קרא להתיר, ולכן מוקי לה רב ששת בחלה, ועל יום הכיפורים אין צריכין קרא להתיר, דאין עירוב והוצאה ביום הכיפורים, ובא הכתוב להתיר גם בשבת, הגם שיש בו מלאכת הוצאה.

ג.

שנית יש לומר, דשתי הסוגיות פליגי בדין תחומין אי הוי דאורייתא או דרבנן. דלדעת רבי עקיבא במשנה (סוטה כז:) תחומין אלפים אמה הוי דאורייתא, ולדעת החכמים הוי רק דרבנן (שם ל:). ונחלקו הראשונים (עירובין סוף פרק א') אם להחכמים כל עיקר איסור תחומין הוא מדרבנן, או שעצם האיסור הוא מן התורה, אלא שמן התורה התחום הוא שנים עשר מיל, ומדרבנן הוסיפו לאסור מאלפיים אמה. ובירושלמי (עירובין ג-ד) מבואר שגם החכמים החולקים על רבי עקיבא מודים שתחום י"ב מיל הוא מן התורה, וכן פסק הרמב"ם (הי שבת כז-א). אבל כמה ראשונים סוברים שהבבלי חולק על הירושלמי, ואין איסור תחומין מן התורה כלל, (עיי' בעל המאור ומלחמות עירובין סוף פרק א').

ומעתה יש לומר בשתי אנפין, חדא, דשתי הסוגיות סבירא להו כרבי מאיר דשנים עשר מילין מירושלים עד הצוק. אלא דסוגיא דכריתות סבירא להו דהגם דתחומין דרבנן מכל מקום י"ב מיל הוי דאורייתא, וצריכין קרא דעתי להתיר תחומין בשבת, דהגם דמותר ביום כיפורים, שאני התם דהכשרו בכך, וצריכין קרא להתיר גם כשחל בשבת. והסוגיא דיומא סבירא להו דתחומין דרבנן בכל ענין, ואין צריכין קרא להתיר, והוצרך לאוקמי בחלה, דאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, ויש עירוב והוצאה לשבת. - שנית, יש לומר דשתי הסוגיות סבירא להו כרבי יהודה, דעשר מילין מירושלים עד הצוק, אלא דסוגיא דכריתות קאי לשיטת רבי עקיבא דתחומין אלפים אמה הוי גם כן דאורייתא, וצריכין קרא להתיר תחומין בשבת. והסוגיא דיומא קאי להלכתא דתחומין דרבנן, ואי אפשר לאוקמי רק בחלה, ושפיר קאמר רפרם זאת אומרת וכו', ואין דברי רפרם בדותא.

ד.

עוד יש לומר דהנה ידוע פלוגתת רבי יהודה ורבי שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה, דלדעת רבי יהודה חיוב, ולדעת רבי שמעון פטור (שבת קה:). וכל פטורי דשבת פטור אבל אסור (שם ג.), וברש"י פטור מחטאת אבל אסור מדבריהם לכתחלה ע"כ. ואם כן לרבי שמעון מלאכה שאינה צריכה לגופה

דעתי אפילו בשבת, להתיר מלאכת שבת בשילוחו.

והנה בגמרא (שבת פז:) פליגי אי במרה נצטוו גם אתחומין, אם מותר היה להם לנסוע מרפידים לסיני ביום השבת, דרבא סבירא ליה אשבת איפקוד אתחומין לא איפקוד, ורבי אחא בר יעקב סבירא ליה דאתחומין נמי איפקוד עייש. ואם כן אי נאסר תחומין בשבת מן התורה במלאכה שאינה צריכה לגופיה תליא בפלוגתא זו, דמאן דסבירא ליה דגם אתחומין איפקוד במרה, אם כן כשניתנה תורה בסיני ופטרה מלאכה שאינה צריכה לגופיה, רק מחיוב עונש נפטר, אבל נשאר איסורא מן התורה ממרה. ולמאן דסבירא ליה דאתחומין לא איפקוד במרה ונתחדשה רק בסיני, אם כן מלאכה שאינה צריכה לגופיה בתחומין שרי לגמרי מן התורה.

ומעתה שפיר יש ליישב שתי הסוגיות, דהסוגיא דכריתות סבירא ליה כמאן דאמר דאתחומין נמי איפקוד במרה, ואם כן גם בצורך מצוה דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופיה איכא איסורא דאורייתא, וצריכה קרא דעתי אפילו בשבת להתיר תחומין בשבת. אבל הסוגיא דיומא סבירא ליה דאתחומין לא איפקוד במרה, ומלאכה שאינה צריכה לגופיה הוי היתר מן התורה, ואם כן בשעיר המשתלח דשולח לדבר מצוה הוי מלאכה שאינה צריכה

מותר מן התורה. והנה דעת הרשב"א (שבת צד. קה) דהעושה רק לצורך מצוה, הוי מלאכה שאינה צריכה לגופיה עייכ. וכן כתוב במהרש"א (בבא בתרא קיט.) דלדעת המדרש דמקושש לשם שמים נתכוין לא עבר כלל על חילול שבת, כיון שלא היה צריך למלאכה זו אלא להודיע שחייבים במצות, וחילול שבת כדי שיהרג ויראו אחרים, ושוב הוי ליה מלאכה שאינה צריכה לגופיה עייש. ואם כן למה לי קרא דעתי אפילו בשבת, הא ליכא כאן חילול שבת כלל, כיון דעושהו למצוה הוי רק מלאכה שאינה צריכה לגופיה דפטור. ואם כי רוצה הוא בשילוח השעיר המשתלח שיתכפרו עונותיו, הלא שילוחו לא מעכב הכפרה (תוסי יומא מ. ד"ה ואודו).

אמנם בפני יהושע (שבת מו: בתוד"ה דכל) כתב לחדש, דאף לרבי שמעון דמלאכה שאינה צריכה לגופיה פטור, היינו דפטור מסקילה ובשוגג מחטאת, אבל יש בו איסורא דאורייתא, והוא מטעם דבגמרא (הגינה י) ילפינן דפטור מדנסמכה שבת למלאכת המשכן וצריך מלאכת מחשבת עייש. ואם כן יש לומר דכיון דשבת במרה נצטוו עליה (סנהדרין נז:), אין סברא לפטרו לגמרי משום מלאכת מחשבת שלא נאמרה עד הקמת המשכן, ושפיר אסור מן התורה, אלא דנפטר בסיני מסקילה ומלקות עייכ. ומעתה כיון דגם בצורך מצוה יש איסורא דאורייתא, שפיר צריכין לקרא

מצוה, דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה. די ש
לומר דצריכין לקרא באופן שאין לו בהמה
להרכיבו עליו, דמותר להרכיבו על גופו).

אבל לדעת התוס' (שבת פז: ד"ה אתחומין)
שכתבו, דלאו דוקא אתחומין לא
איפקוד במרה, אלא גם אהוצאה, שהיו
מוליכין עמחן כל אשר להן ע"ש. אם כן
הן תחומין והן הוצאה לא איפקדו במרה,
ובשניהם מותר מלאכה שאינה צריכה
לגופיה, אם כן אי אפשר לומר דלכן לא
מוקי הסוגיא דיומא קרא דעתי אתחומין,
דזה מותר בלאו הכי מן התורה דהוא
מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהרי גם
בהוצאה הותרה, ולא צריכין קרא
דבחלה מרכיבו על כתיפו.

ה.

אמנם יש לומר ליישב גם לשיטת
התוס', דהנה בגמרא (שבת צו:
פריך הוצאה גופא היכא כתיבא, אמר
רבי יוחנן דאמר קרא (שמות לוג) ויצו
משה ויעבירו קול במחנה וכו'. ופריך
שוב מעביר די אמות ברשות הרבים
מנלן דמחייב, ומשני כל די אמות ברשות
הרבים גמרא גמירי לה ע"כ. ועל פי זה
כתב בדברי חיים (פי ויצא) לחדש דגם אי
נימא דמלאכה שאינה צריכה לגופה
פטור, דלא תעשה כל מלאכה ממשכן
גמרינן דבעינן מלאכת מחשבת, אבל
מעביר די אמות דגמרא גמירי לה, חייבין
גם במלאכה שאינה צריכה לגופה ע"ש.
וכן כתוב בכפות תמרים (סוכה מג),

ושריא מן התורה, ולא צריכה לן קרא
להתיר תחומין. על כן מוקי להברייתא
כשחלה, ויש בו משום איסור הוצאה
בשבת דאסור מן התורה גם במלאכה
שאינה צריכה לגופה, ובא הקרא דעתי
לרבות אפילו בשבת.

וכל זה אתי שפיר לשיטת הרמב"ן
והריטב"א (שבת שם) דאף
דאתחומין לא איפקוד, מכל מקום
אהוצאה איפקוד, והא דנסעו מרפידים
בשבת, הלא הדבר כרוך בטלטול ארבע
אמות ברשות הרבים שהוא ממלאכת
הוצאה. יש לומר שהם לא טלטלו את
הפציהם בעצמם, אלא הניחום על גבי
בהמתם, ואף שמן התורה אסור להנהיג
בשבת בהמה הנושאת משא משום
איסור מחמר, יש לומר כיון דאין באיסור
זה כרת או סקילה (שבת קנד), ולפיכך גם
עליו לא נצטוו במרה לדעת רבא ע"ש.
אם כן שפיר מובן הסוגיא דיומא, דעל
תחומין לא צריכין קרא להתיר בשבת,
דכיון דבמרה לא איפקוד, על כן אין בו
איסור דאורייתא במלאכה שאינה
צריכה לגופה, ומותר מן התורה תחומין
בדבר מצוה, דהוי מלאכה שאינה צריכה
לגופה, ועל כרחק קרא דעתי קאי רק על
מלאכת הוצאה, שאם חלה מרכיבו על
כתפו, דבלא קרא היה אסור מן התורה,
דמלאכה שאינה צריכה לגופה אסור מן
התורה בהוצאה. (ואין להקשות דלמה הותר
להרכיבו על כתפו, הלא יכול להרכיבו על החמור,
ומחמר לא נצטוו במרה, ושפיר מותר בה לצורך

בוזה חייב, ושפיר צריך קרא דעתי להתיר אפילו בשבת. ובוזה פליגי שתי הסוגיות, דסוגיא דכריתות סבירא להו דתחומין איפקוד במרה, ואיסור כל מלאכה שאינה צריכה לגופה מן התורה, ובא הקרא דעתי להתיר תחומין. אבל הסוגיא דיומא סבירא להו דתחומין והוצאה לא איפקוד במרה, ומן התורה מותר במלאכה שאינה צריכה לגופה, ואין צריכין קרא דעתי להתיר, אלא קאי על חלה שמרכיבו על כתיפו, דהוי מעביר די אמות ברשות הרבים, שבזה חייב גם במלאכה שאינה צריכה לגופה, וצריכין קרא להתיר.

אמנם גם על זה יש לדון, דבהא דאמרו מעביר די אמות הלכתא גמירי לה, יש לפרשו בתרי אנפין, חדא, שאין זה ענין להאבות מלאכות של לא תעשה בה מלאכה, אלא היא איסור בפני עצמה מהלכה למשה מסיני דאסור להעביר די אמות. ואז שפיר יש לומר כהנ"ל, דמעביר די אמות אין לנו הפטור של מלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל יש לפרשו גם באופן אחר, שההלכה למשה מסיני גילתה לנו שזהו חלק ותולדה ממלאכת הוצאה, וכמו שנראה מהרי"ן (רי"פ כלל גדול) והר"ז"ה (כפרק הזורק) דמעביר די אמות נמי בכלל הוצאה מרשות לרשות, לפי שדי אמות קונות לו בכל מקום וכרשותו דמין, וכשמוציא הוצה להן הרי הוא כמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים. (עין שמן ראש לימים

והוכיחו כן מגמרא (שבת צז:) גבי כל מקום שתרצה תנוח ע"ש. (ועיין בזה בשמן ראש ימ"נ בסוגיא דשמא יעבירו תקמד. תקנו).

ועל פי זה כתב בעולת נדבה (אופן מה הערה ג) ליישב מה שאמרו (ראש השנה כה.) דגזר רבן גמליאל על רבי יהושע שיבוא אליו במקלו ותרמילו ביום הכיפורים שחל להיות בחשבוננו ע"ש. והקשה בכלי חמדה (פי שופטים קט.) דאמאי גזר עליו מלאכה זו דייקא ולא שאר מלאכה. ועוד לפי מה שכתוב במהרי"ק (שורש קלז) דאם עשה דבר בשבת מצד ההכרח, והוא אינו רוצה בהמלאכה, הוי בגדר מלאכה שאינה צריכה לגופה, אם כן הכא דרבי גמליאל גזר עליו שיבוא אליו במקלו ותרמילו לא יעבור כי אם איסור דרבנן, כיון שהיה מוכרח לכך מצד גזירת רבי גמליאל ע"ש. ולהנ"ל חדא מתורצת בחברתה, דרק במעביר די אמות יכול לעבור על איסור דאורייתא, כיון דלא שייך למיפטור מצד מלאכה שאינה צריכה לגופה ע"כ.

והנה מבואר בריטב"א דבשילוח השעיר המשתלח בשבת, אין כאן הוצאה מרשות לרשות, והאיסור היא רק מצד דמעבירו די אמות ברשות הרבים ע"ש. [עין ביאורו בשו"ת כתב סופר או"ח סימן עז, ובשו"ת בית שערים או"ח סימן רח"צ ע"ש]. אם כן גם אי נימא דצורך מצוה הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, מכל מקום במעביר די אמות גם

הבערה ללאו יצאת אינו אסור ביום טוב, דאינו בכלל מלאכה, אם כן יש לומר דהוא הדין במעביר די אמות דלא ילפינן לה אלא מהלכה למשה מסיני עיי"ש. (ועיי' שמן ראש ימי' בסוגיא דשמא יעבינו תקסג.). ואם כן הוא הדין ביום הכיפורים אין ההוצאה של העברת די אמות אסור, וממילא לא צריכין להתיר אלא בשבת מקרא דעתי.

אבל אי נימא דהקבלה היא שזהו בכלל איסור הוצאה כנייל. וגם לפי מה דאיתא בירושלמי (שבת פרק הזורק) דמעביר די אמות לאו הלכתא גמירי, רק דידיעין מסברא, משום דהוי תולדה דהוצאה, והוי ככל שאר תולדות דהוצאה, אם כן הוי ככל שאר תולדות, ואסור גם ביום הכיפורים. (והוא הדין בכל יום טוב יש פלוגתא זו, אלא דהוכח רפרם מברייתא זו הוא לענין יום הכיפורים).

ו.

ויש לומר עוד באופן אחר, דהנה בהגהות מהרי"ץ חיות (יומא שם) כתב לבאר בטעם דלא מוקמי רב ששת דרשת עתי אפילו בשבת להתיר תחומין, דלזה לא צריכין קרא להתיר, דבודאי אמרינן עשה דוחה לא תעשה. דאף על גב דבשבת איכא בכל מלאכה גם איסור עשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, מכל מקום חידש לנו הריטב"א (יבמות ז.) בשם רבינו יונה דגבי לאו דמחמר או תחומין דליכא רק לאו לחוד, ונשתנו

נוראים תצד). ואם כן דינו שזה להוצאה, דההלכה למשה מסיני גילתה לנו שזהו גם כן נכללת במלאכת ההוצאה, ולא חמור בה יותר במלאכה שאינה צריכה לגופה מגוף מלאכת הוצאה. וכיון דסוגיא דיומא סבירא להו דבתחומין והוצאה ליכא איסורא דאורייתא במלאכה שאינה צריכה לגופיה, ולא צריכין קרא להתיר בדבר מצוה, אם כן גם למעביר די אמות אין צריכין קרא דעתי. (ולא עוד, אלא דגם להפוסקים דההוצאה איפקוד במרה, ולכן יש איסור מן התורה במלאכה שאינה צריכה לגופה, מכל מקום מעביר די אמות בודאי דלא איפקוד, דהא רק בסיני גמרא גמירי לה, ואם כן מלאכה שאינה צריכה לגופה ליכא איסור מן התורה במעביר די אמות, ואם כן שוב תקשה למה צריכין קרא דעתי אפילו בשבת).

ואולי יש לומר דהא דפליגי הסוגיות אי יש עירוב והוצאה ביום הכיפורים, קאי רק על איסור מעביר די אמות ברשות הרבים. דהנה בספר בינה לעתים (הי יום טוב א-ו) כתב, דכיון דמלאכת יום טוב ילפינן בנין אב משבת, וקיימא לן בכל ייג מדות שהתורה נדרשת בהן, שאין למדין מן הלכה, וכיון דמעביר די אמות בשבת הלכתא גמירי לה, אם כן דוקא בשבת אסור להעביר די אמות ברשות הרבים ולא ביום טוב, דליכא למילף יום טוב משבת לענין מעביר די אמות עיי"ש. וכמו כן כתב בשו"ת קרן לדוד (פימן קמט) על פי מה שכתבו התוס' (פסחים ה) דלמאן דאמר

השיטה מקובצת (בבא מציעא ו. ד"ה קפ"ז) בשם הרא"ש דכל רוב הוי ספק אלא שהתורה התירה ספק זה, וספק עשה אינו דוחה לא תעשה ע"ש. (ועיי' בזה בשמן ראש לפסח בסוגיא דבני בתירה תקפה). ואם כן מצות שעיר המשתלח הוי רק עשה הבאה מכח הרוב, כמבואר בגמרא (חולין יא.) דשמא טריפה הוא, אלא דאזלינן בתר רובא דרוב בהמות כשרות ע"ש. ואם כן ליכא למימר דידחה לא תעשה דשבת, דעשה הבאה מכח רוב אינו דוחה לא תעשה, ולכן מוקי לה לקרא דעתי להתיר תחומין. אבל הסוגיא דיומא סבירא להו דגם עשה הבאה מכח רוב דוחה לא תעשה, ולא צריכין קרא לתחומין, ועל כן מוקי לה בחלה, דנוגע למלאכת הוצאה, דאין בה היתר של עשה דוחה לא תעשה, כיון דיש בה גם עשה, וצריכין קרא דעתי להתיר אפילו בשבת.

ז.

עוד יש לומר לבאר סתירת הסוגיות, דהנה לכאורה יש להעיר בגמרא דכריתות דאמרו דרפרם בדותא היא, דממה שהותר תחומין ביום הכיפורים עדיין אין היתר לשבת, דיום הכיפורים שאני דהכשר מצותו בכך, וצריכין קרא דגם כשחל בשבת הותר מלאכת שבת. ויש להקשות מהא דאמרינן (ובחים לב:) דמצורע שחל שמיני שלו להיות בערב פסח, וראה קרי בו ביום ומבל, דמותר להכנים ידו לתוך העזרה למתן בהונות.

משארי מלאכת שבת, לא נאמר עשה דשבת שבתון עליהם ע"ש. מה שאין כן בהוצאה דאיכא חיוב מיתה, לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה, ושפיר צריכין קרא להתיר בחלה דמרכיבו על כתיפו ע"ש.

אך לפי זה תקשה שוב על הסוגיא דכריתות דמוקי קרא על תחומין, הלא עשה דוחה לא תעשה ולא צריכין קרא להתיר. ונראה ליישב בכמה אנפין, חדא, על פי מה שמצדד בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא תליתאי ח"א סימן עב) דהא דקיימא לן עשה דוחה לא תעשה, לא הוי חיובית ככל עשה שבתורה דכופין אותו לקיים, ודי לנו דגלי רחמנא שרשאי לעבור על לא תעשה כדי שיקיים העשה, והוי מצוה דרשות ולא חיוב ע"כ. (ועיי' בשו"ת אבני ציון ח"ג סימן ל' אות ב' מה שצ"ק בזה). ואם כן יש לומר, דהסוגיא דכריתות סבירא ליה דעשה דוחה לא תעשה הוי רק רשות, ושפיר צריכין קרא דעתי אפילו בשבת, לחייב אותו ללכת חוץ לתחום בשבת עם השעיר המשתלח. והסוגיא דיומא סבירא להו דעשה דוחה לא תעשה הוי חיוב גמור, ואין צריכין עלה קרא להתיר, ולכן מוקי לה בחלה.

שנית, לפי מה שכתוב בעיר דוד בית החכמה (סימן תקעב) פ' ויקהל, דעשה הבאה מכח רוב אינו דוחה לא תעשה ע"ש. ובשו"ת משנת אליעזר (ח"א דרוש ג' אות ה') כתב להסביר, לפי דברי

ואשתרי אשתרי. אבל לדעת הר"י בתוסי שם, גם רבא מודה שבמצורע אמרינן הואיל והותר הותר, אלא שבא לומר דגם במקום דהוייה אמרינן מה לי דיחוי אחת מה לי שתי דחיות ע"ש. ואם כן כיון דלכולי עלמא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי, אם כן במה דחו דברי רפרם, שאני שעיר המשתלח דהכשרו בכך, דמכל מקום נימא הואיל והותר הותר.

אך יש לומר דמבואר שם בתוסי דלשיטת ר"י לא אמרינן הואיל ואשתרי אתשרי אלא גבי בעל קרי, דשם טומאה אחת היא, אמרינן הואיל ואשתרי אישתרי, דחד לאו הוא בבעל קרי ומצורע, אבל היכא דשני שמות הן לא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי ע"ש. ואם כן כיון דיום הכיפורים ושבת הוי שני שמות לא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי. אבל הסוגיא דיומא סבירא להו כתירוץ הראשון של תוסי דגם בשני שמות אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי. או יש לומר דכיון דגם יום הכיפורים נקרא שבת בקרא, הוי כשם אחד.

ח.

עוד יש לומר לפי מה דמבואר בגמרא שם (יבמות ה, וזכאים לב: בתודיה א"ל) דדוקא היכי דראה קרי 'ביוסי' השמיני בערב פסח, לאחר שכבר הותר מתחלת היום להכניס את ידו לצורך טהרתו, אמרינן הואיל וכבר הותר לצרעתו מותר גם לקריו, אבל אם ראה קרי בליל שמיני

וביאר עולא דאף על פי שביאה במקצת שמה ביאה, הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו, והיינו דכל מצורע היא מחוסר כפורים וחייב כרת אם נכנס למחנה שכינה, וגזירת הכתוב שמותר לו להכניס ידו לכהונות, הותר גם כן כאשר ניתוסף בו עוד איסור טומאה מצד קריו. והיינו שכאשר מתירה התורה איסור במקרה מיוחד, הואיל והותר איסור זה, הותר גם כל איסור שחל במקרה זה ע"ש. ואם כן למה לא נימא גם כאן הואיל והותרה בשילוח השעיר איסור תחומין של יום הכיפורים הותר נמי גם איסור שבת שיש בו.

ובפשוטו יש לומר דקאי כאן לשיטת רבא דחולק שם, דלא אמרו סברא זו אלא בדחוייה, דמה לי חד דיחויא ומה לי שתי דחיות, אבל במה שהתירה תורה להדיא לא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי (וטעמא דמצורע שראה קרי דשרי משום דביאה במקצת לא שמה ביאה). ואם כן כאן כיום הכיפורים דהותרה לגבי שילוח השעיר, לא אמרינן הואיל והותר יום הכיפורים הותר גם שבת. וממילא מובן למה לא דחה גם בסוגיא דיומא דברי רפרם, דשאני יום הכיפורים דהכשרו בכך, משום דסבירא ליה לסוגיא שם דאמרינן הואיל ואשתרי יום הכיפורים אשתרי גם שבת.

אמנם כל זה אתי שפיר לפי מה שכתבו התוסי' (יבמות ח. ד"ה רבא) דרבא לא סבירא ליה סברא זו דהואיל

דלא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי, רק כשהיה שעה שהיתה מותרת קודם שבא האיסור השני, כגון שנעשה בעל קרי ביום, אחר שהותר כבר לצרעתו. ומבאר בזה הא דלא אמרינן להתיר יבום אלמנה לכהן גדול, הואיל ואשתרי איסור אשת אח, דכיון דאיסור אלמנה בא בבת אחת עם היתר איסור אשת אח, כהאי גוונא לא אמרינן הואיל ואשתרי, דבעינן שיהיה חל ההיתר קודם שבא האיסור הכי ע"ש.

אמנם בנחלת יעקב (ראש השנה כט.) הוכיח דאם באו בי האיסורים בבת אחת אשתרי, והביא ראייה מסוגיין דיומא, דאמר רפרם זאת אומרת אין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, ופירש רש"י דאי יום הכיפורים כשבת להוצאה, למה לי קרא להתיר משא בשבת, הרי כשחל בחול כחל בשבת דמיא וקאמר רחמנא ישלחנו, אלמא דאמרינן הואיל ואשתרי כהאי גוונא. וכמו כן אמרינן (קידושין כא) לענין עבד עברי כהן מותר בשפחה כנענית, וכן כהן שמותר ביפת תואר, דאמרינן כיון דהותר הלאו דלא יהיה קדש אשתרי נמי לאו דוונה לכהן ע"כ. ומעתה הסוגיא דיומא סבירא ליה, דכיון דאיסור תחומין דשבת ואיסור תחומין דיום הכיפורים באין כאחת, אמרינן כיון דאשתרי יום הכיפורים אשתרי גם שבת (וכסברת הנחלת יעקב), וממילא לא צריכין קרא לתחומין, אלא להוצאה בשבת, דאין עירוב והוצאה

קודם שהותר לצרעתו, כיון שנעשה בעל קרי לפני שהותר לו להכניס ידו לכהנות, לא אמרינן הואיל ואשתרי אישתרי, כיון שקדמה טומאת קרי קודם שהותר לצרעתו ע"ש.

ומעתה בנידון דידן שאיסור תחומין באה בכניסת השבת, וההיתר של יום הכיפורים באה רק לאחר זמן, אחר ההגדלה ביום, לכן לא הותר איסור שבת שקדמה לההיתר של יום הכיפורים, ולכן סבירא ליה לסוגיא דכריתות דלא אמרינן הואיל, וצריכין קרא דעתי להתיר איסור תחומין כשחל בשבת. אמנם הסוגיא דיומא סבירא ליה דגם בקדמה טומאת קרי קודם שהותר לצרעתו אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי, [עיין בנחלת יעקב להחוות דעת (רי"ה כט.) שכתב, דרבי לוי (שם) סבירא ליה כן, וכדעת התרצן דיבמות, וכרב יוסף בזבחים, דאפילו בזבין ונעשו טמאי מתים, שטומאת זובו חל עליו קודם, אפילו הכי הואיל והותרה טומאת מת בציבור, הותר גם טומאת זיבה ע"ש], ואם כן לתחומין דשבת לא צריכין קרא הואיל ואשתרי אשתרי, ועל כרחק קרא בא להתיר איסור הוצאה בשבת, דאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, ויש עירוב והוצאה בשבת.

פ.

ועל דרך זה יש לומר עוד באופן אחר, דהנה בהפלא"ה (יבמות ב.) כתוב,

הסוגיות, דסוגיא דכריתות סבירא להו דמקילתא לחמירתא לא אמרינן הואיל, ואם כן הגם דהותר איסור יום הכיפורים, עדיין צריכין קרא לתחומין דשבת דשרי. אמנם הסוגיא דיומא סבירא להו דגם בזה אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי, ומה שמותר ביום הכיפורים הותר גם איסור שבת, וצריכין קרא לחלה, שאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים, ויש הוצאה לשבת.

יא.

עוד יש לומר, דהנה בנדוע ביהודה שם הקשה, בהא דאמרו עתי אפילו בשבת למאי הלכתא, וברשיי מה חילול שבת יש שהוצרך להתירו, אי משום תחומין דרבנן בעלמא הוא. ולכאורה הרי איכא נטילת נשמה, שהרי לא הגיע לחצי ההר עד שנעשה איברים איברים, וצריכין קרא להתיר שילוחו בשבת. וכתב דיש לומר דלכן לא מוקי לה לענין דחייתו לצוק, משום דקרא כתיב ושלח ביד איש עתי, ועל זה דרש בברייתא עתי אפילו בשבת, אם כן מכלל שבשילוחו יש חילול שבת, ואי משום דחייתו, זה אינו ענין לשילוחו, לכן הוצרך רב ששת לומר שאם חלה, ושפיר הוכיח רפרם דאין עירוב והוצאה ביום הכיפורים.

והנה במשנה (יומא סז) פליגי מאימתי מטמא בגדים, תנא קמא סבירא ליה משיצא חוץ לחומת ירושלים, ורבי שמעון אומר משעת דחייתו לצוק.

ליום הכיפורים. והסוגיא דכריתות סבירא להו דגם בכגון דא לא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי, כיון דלא בא ההיתר קודם שחל האיסור השנית (וכסברת ההפלא"ה), ועל כן קרא לתחומין דשבת בא, ולא להוצאה, ואין ראייה מזה דאין עירוב והוצאה ליום הכיפורים.

י.

ודאיתנין להכי, יש לומר עוד באופן אחר, דהנה בגבורת ארי כאן העיר, דאיך אפשר לומר כיון דהותר איסור יום הכיפורים אשתרי נמי גם איסור שבת, דזה אינו דומה להא דאמרינן ביבמות הואיל והותר איסור אשת אח הותר נמי איסור אחות אשת, וגם גבי מצורע שראה קרי דאמרינן הואיל והותר לצרעתו הותר לקריו, דשם אין האיסור השני חמור מן הראשון, אבל היכי דאיסור השני חמור מהאיסור הראשון, לא שייך לומר הואיל והותר הקל הותר נמי החמור, והרי יום הכיפורים קיל משבת. אמנם בטורי אבן (מגילה ג) כתב, דאפילו מקילתא לחמירתא אמרינן הואיל ואשתרי אשתרי, דהא בשמיני לספירתו אינו אלא מחוסר כיפורים, וקיל מטבילת בעל קרי, דטבול יום דבעל קרי אסור בתרומה, ואילו מחוסר כיפורים אפילו דצרעת מותר בתרומה ע"ש. ועיין בשו"ת מחזה אברהם (או"ח סימן קלג) שמביא ראיות לכאן ולכאן ע"ש. ומעתה יש לומר דבסברא זו חולקין שני

בכך, ואכתי צריכין קרא להתיר גם חילול שבת, וממילא שפיר הוי דרפרם בדותא, דהברייתא לא מיירי בחלה. אבל הסוגיא דיומא קאי להלכתא דקיימא לן כהתנא קמא, ואם כן ושלח ביד איש עתי, על השילוח קאי ולא על דחייתו לצוק, ואם כן מה חילול שבת יש בשילוחו, והלא תחומין דרבנן, ועל כרחך מוקי לה רב אשי בחלה, ושפיר הוכיח רפרם דרב אשי סבירא ליה אין עירוב והוצאה ביום הכיפורים. (דבחולה לא שייך לדחות שאני יום הכיפורים דהכשירו בכך ובנ"ל).

וברש"י (סו: ד"ה זורקו) קסבר דחיפתו זוריקתו היא שילוחו ע"כ. ואם כן לרבי שמעון נכלל בקרא דושלח ביד איש עתי, גם דחייתו לצוק, ונכלל בזה איסור נטילת נשמה, ושפיר יכולין לפרש ושלח ביד איש עתי אפילו בשבת, דקאתי קרא להתיר חילול שבת של נטילת נשמה.

ואם כן יש לומר דהסוגיא דכריתות אליבא דרבי שמעון קאי, וצריכין קרא להתיר איסור נטילת נשמה דשבת, והגם דאיסור זה יש גם ביום הכיפורים, מכל מקום שאני יום הכיפורים דהכשירו

* * *

לומר עוד, דאיתא במדרש (שומר טוב משלי י) צשעה שהחכם יושב ודורש והעם שומעים, הקצ"ה מוחל עונותיהם של ישראל. והענין הוא כי ישראל קדושים הם, וצווא הימים הללו שיורד אור גדול מן השמים, לדוד ה' אורי צראש השנה, והקצ"ה מאיר עיני ישראל, להתצונן ולהציט על תכלית החיים, מה חוצתו בעולמו, לאיזה סיבה הוא חי, ומי שיש לו מח צקדקדו מצין ומשיג כי לא צא לעולם לאכול ולשתות ולאסוף הון, וצסופו ימות ויניח כל הונו ציד אחרים, מהו התכלית צזה. אלא יש לו שליחות נשגבה, לסגל לעצמו מנות ומעשים טובים, והעולם הזה הוא רק כפרוזדור צפני העולם הצא, התקן עצמן

קרא צגרון אל תחשוך, כשופר הרם קולך, והגד לעמי פשעם ולצית יעקב חטאתם (ישעיה נח-א). ויש לדקדק למה נצטוה להרים קולו כשופר, הלא דברי חכמים צנחת נשמעים, ואם יש סיבה שהמוכחה יהיה צהרמת קול דוקא, הלא יש הרבה כלים שמשמיעים קול חזק יותר מהשופר, ולמה נצטוה כשופר הרם קולך.

וייש לומר צהקדם לצאר מה שהנציא אומר (ירמיה יד-ח) מקוה ישראל מושיעו צעת נרה. ופירושו הפשוט שהוא מלשון תקוה, שהקצ"ה הוא תקומם של ישראל, כי לך יקוו ואתה הוא המושיע צעת צוא נרה. ויש

בכל מה שנפשו קשור בהצלי העולם הזה ותענוגיו, אבל אני אקור בכצלי צרזל, ולא אוכל להשתחרר.

ובבוא ימי ראש השנה שמתעורר, שהרי כל אחד ואחד יש לו על כל פנים שעה אחת בהרהורים טובים בלבד, עם שאקלט איהם איוף, והוא מתגעגע להתעלות, ואינו יכול להתרומם בפועל. ולכן כאשר שומע שהרב דורש בשבת שובה, הוא מחליט בנפשו, אלך גם אני לשמוע תוכחת חיים, אולי אולי אשמע דיבור שיפתח לצי על כל פנים כפתחו של מחט. שיתעורר צי הרצון עוד יותר לעבודת ה', ואקבל שאק-טריטמענט על לצי, להקיץ אותי מתרדמת הזמן, ולא לאבד חיי נפשי.

ודבר זה לכשנלעצמו שיש לו רצון להיות טוב, והוא מתחמק לבוא לשמוע תוכחת חיים, ובשעת מעשה מקבל על עצמו ללכת בדרכי טובים, חשוב מאד מאד למעלה, והקצ"ה מקבלו בחיבה. וכמו שפירש בחתם סופר (פ' שופטים עה). הכתוב (יה-ו) וכי יבא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל אשר הוא גר שם, וצא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה', ושרת בשם ה' אלקיו, ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה'. שמרמו על מי שדרכיו מקולקלים, והוא הלוי הנלוה והנדבק לאחד משערי העולם ולא

בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין. והתצוננות זו מתחלת להטריד את נפשו וניטל ממנו מנוחתו, היכן הוא עומד, שקוע בהצלי העולם הזה אשר אין בו חפץ, ומזניח את העיקר, ומטפל עצמו בדברים הטפלים. ובמזלתי מנוחה קדמנוך תחלה (פליחות ליום ה'), כאשר חסר לו מנוחתו ושלוות נפשו, הוא הולך לבית המדרש לקדם את ה' ולשפוך שיחו לפניו, ושואג מנהמת לבו, הט אונק ממרום יושב תהלה לשמוע אל הרנה ואל התפלה, ושופך נפשו לה' שיוכל לסדר חייו בדרכי התורה והעבודה.

הוא מרגיש ריקנות בחייו, כסובב והולך בעולם התהוה, בצוקר יאמר מי יתן ערב, ובערב יאמר מי יתן צוקר, נכזה ממנו אור נשמתו, כבשר המת שאינו מרגיש. הוא רוצה להתפלל כראוי, לשפוך נפשו לה', ואינו יכול, חסר לו הציבור והקשר לשמים, ואומר בלבד מי יתן והיה שיפתח לצי וארגיש טעם (געשמאק) בהתפלה וטעם צמניה, הלאי שכאשר אני עומד בתפלה אוכל לשפוך שיחי, ודיבורי התפלה יעשו עלי רושם, ולא להיות כאבן דומם. מאד הייתי רוצה להרגיש טעם בקדושת השבת, אחד מששים בעולם הבא, ולישב בהשלחן עם בני ציתי בהתרוממות והתעלות, אבל אני יכול. אני רוצה להיות טוב וכשר במשא ומתן באמונה, וכמו כן

(תענית ח:): דצימי רבי זירא גזור שמדא, וגזור דלא למיחב צתעניתא [דלא צעי דליחי צרכה לעולם צשצילן]. אמר להו רבי זירא נקבליה עליון [יומי תעניתא, דמשום קבלה מהני לן כתעניתא], ולכי צטיל שמדא ליחציה [עבדין ליה]. אמר ליה מנא לך הא, אמר להו דכתיב ויאמר אלי אל תירא דניאל, כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להצין ולהתענות לפני אלקיך נשמעו דצריך [אלמא משקיבל עליו נשמעו דצריך] ע"כ.

וידו שאמר הכתוב 'מקוה ישראל' (מלשון יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד), שהוא לשון כניסה ואסיפה כמקוה מים, והיינו שכאשר ישראל מתאספים ונקצצים צבתי כנסיות וצתי מדרשות לשמוע דבר ה', באסיפה זו עזמיה 'מושיעו צעת זרה', האדם נושע צמה שזר לו, כי משעה צבא לשמוע ונתן לבו להצין ולענות נפשו לה', נשמעו דצריך. ולכן צשעה שהחכם יושז ודורש והעם שומעין, ומשימים על לבם הדברים הנשמעים, אף שעדיין לא הוציאו מכה אל הפועל מה שקיבלו על עצמם, כבר הם מתקבלים המה למעלה ומוחל עונותיהם. כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להצין ולהתענות לפני אלקיך נשמעו דצריך.

*

צמקום אשר צחר ה'. אם דעתו של זה לשו, אזי העיקר הוא החשקות והתאוה רבה שצוער צקרצו לשו, ואז מיד תקוצל תשובתו, ומאז יצוא צכל אות נפשו' וחשקו הרב אל המקום אשר יצחר ה', המדריגה העליונה של כל הצדיקים. וצשרו הכתוב 'ושרת צשם ה' אלקיו ככל אחיו הלויים העומדים שם לפני ה', כאותם הדבקים ונלויים שם לפני ה', כן יהיה הוא וכו' ע"ש.

וְעֲבִיבֵינוּ יש לומר, שהכתוב מצטיח לאותו האדם אשר הוא נלוה ונדבק צאחד משערי הצלי העולם הזה, אם יתעורר צנפשו 'וצא צכל אות נפשו אל המקום אשר יצחר ה', שיצוא מחשקו להסתופף לשמוע תוכחת חיים צבתי מדרשות, צהמקום אשר יצחר ה', אז הצא לטהר מצייעין אותו, וסופו יזכה ושרת צשם ה' אלקיו ככל אחיו הלויים, היינו הצדיקים, העומדים שם לפני ה'.

ובחתם סופר שם הציא מה שמצינו דניאל צגלות צכל שיצב צתענית כ"א ימים על גזירה שנתגלה לו, ואמר לו ה' (דניאל י"ב) 'כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להצין ולהתענות לפני אלקיך נשמעו דצריך', שתיכף מהתחלתו ציום שנתן אל לבו להצין ולהתענות כבר נשמע ונתקבל דברי שאלתך. וכדאיתא צגמרא

למקן הכל כמות שהיה, והוא יכול לחזור לאותו ישרות שבו הוא נצרא.

וזדוה שאמר הכתוב (תהלים יט-ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, מנזות ה' צרה מאירת עינים, דרומז על מנזות תקיעת שופר, שיש צה תקיעה לפנייה ותקיעה לאחרייה, שתי פעמים ישר, ופקודי ה' ה' ישרים, שזה עלינו לתקוע שתי פעמים ישר, זהו משמח לב האדם שלא יתייאש מגודל עונותיו, כי צידו עוד לתקן הכל, ולחדש ימיו כקדם, כמו שהיה ישר קודם החטא, ומנזה זו מאירת עיני המחכים לסליחתו.

וזדוה שאמר הכתוב, וכי יבא הלוי מאחד שעריך אשר הוא גר שם, הלוי שרצה לדבק עצמו מהיום והלאה לה', והוא צא מאחד השערים הללו אשר הוא גר שם, מרוחק מאת ה' דוגמת הגר שאין זה מקום דירתו. וצא בכל אות נפשו אל המקום אשר יבחר ה', נפשו משתוקקת ללאת מכבלי הצרול של יצרו, ונכספה וגם כלתה נפשו להיות תושב במקום אשר יבחר ה'. וצא הכתוב לחזק אותו, שלא יחשוב עצמו כנדחה, לומר התחיינה העצמות האלו, וכי יש צידי עוד לשנות ולתקן את דרכי, אלא ושרת בשם ה' חלקיו, יתבונן במנזות ה' של תקיעת שופר שאנו תוקעים שצרים תרועה תקיעה, ר"ת שר"ת, שיכולים

וייש לומר עוד צמה שאמר הכתוב להצבל תשובה הצא מאחד שעריך, ושרת בשם ה' חלקיו, דהנה אנו תוקעין בשופר, תקיעה שצרים תרועה תקיעה, ופירש השל"ה (מס' ר"ה פרק תורה אור אות נ"ה) כי רבותינו פירשו (ר"ה לג:) דשצרים הוא גנוחי גנת, כדרך החולים, ותרועה הוא יליל וצכיה, כדרך שצוכים על המתים (רש"י שם). והנה עשה חלקים את האדם ישר והמה ציקשו חשבונות רבים (קהלת ז-כט), שהאדם מקלקל את עצמו והוא עקש ופלתול. ועל זה מורה תקיעה ראשונה שהוא קול פשוט וישר. ואחר כך שצרים שהוא גנוחי גנת רומז על חולי הנפש, ואחר כך תרועה, ילולי יליל, רומז על חטאים גדולים שהם מיתת הנפש. אשר על זה נריך האדם להיות גנוחי גנת ויליל צכיה רבה, פלגי מים ירדו עיניו על לא שמרו תורתך. וכשעושה תשובה שלימה, אז שצ הוא לדרכו הראשונה כאשר עשה אותו השי"ת ישר, וזהו תקיעה אחרונה, שהוא גם כן קול פשוט וישר. וזהו שאמר הכתוב (הושע יד-י) כי ישרים דרכי ה', ישרים לשון רבים, כלומר שתי פעמים ישר, דהיינו שעשה אותו ישר, וכשחטא ושצ, מחזירו להיות ישר. וסיים בשל"ה שעל אלה המחשבות יחשוב בכל אלול צעת התקיעות ע"ש. הרי כי הקול שופר צענמו מעודד אותנו, שיש ציד האדם

ה-ד) דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו, מן החור הקטן שעושה האדם מתחלה, פתח כחודו של מחט, משם הקצ"ה שולח ידו הפשוטה לקבל שצים לקרצו, ולכן מעי המו עליו, נהפכו עלי המון מעי לשזב לאהצתו ולפתוח לו (רש"י).

*

בושה רצינו כינס את הכלל ישראל ביום מותו להכניסם בצרית, וכמו שנאמר (דברים טו-יא) לעברך בצרית ה' אלקיך וצאלתו אשר ה' אלקיך כורת עמך היום, ואמר שוב, ולא אתכם לצדכם אנכי כורת את הצרית הזאת ואת האלה הזאת, כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום. והקשה בצאור החיים הק' למה הוצרך לומר ולא אתכם וגו', ודי בצאומרו את אשר ישנו פה וגו', שהם אותם שהיה מדבר עמהם, ואת אשר איננו פה וגו', ומוצן הדבר שלא אתם לצדם הוא כורת ע"ש.

וגראה כי הנה הקצ"ה נתן צידינו מתנה, צנים וצנות לחכסם לתורה ועבודת השם, וזהו צאמת תשוקת כל אב ואם לגדל בן תורה ותלמיד חכם וירא השם צאמת, וזה כל עמלו אשר עזרו מפזר הון רב. וצריך לידע דחינוך הצנים לא די צמה

להתעלות עוד ולהגיע למעלתו הקודמת. ולא עוד אלא שתקיעה האחרונה היא תקיעה גדולה, שחצי עוד יותר מקדם, כי צמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד והוא מעתה ככל אחיו הלוים העומדים שם לפני ה'.

ולבן המוכיח צעור, קודם שמשמיע דברי התוכחה, ויתכן שהשומע לא יכניס דבריו לאזניו, כי הוא מיואש מה יוכל כבר לעשות, הוא כבר אצד ימי חייו, וכאשר אצדתי אצדתי, על כן צריך מתחלה להקדים דברי תנחומין, כי יש רפואה למכתו, ויוכל עוד לתקן הכל, אשרי זקנתו שכיפרה על ילדותנו, והוא יכול עוד להיות כאחד הלוים, העומדים לפני ה'. וזהו שאמר ה' להנציח, קרא בגרון אל מחשוך, אך מתחלה 'כשופר הרם קולך', חודיע להם שהם כעיניו של שופר, שאחר הגנוחי גניח וילולי יליל תוקעין תקיעה פשוטה כצראשונה, שהוא חוזר לישרותו כמו קודם החטא. ורק אחר שהרים קולו כשופר, אז תגד לעמי פשעם ולצית יעקב חטאתם, ושמעו ותחי נפשכם, כי החטאים המה מכה עוברת, וצרי יש בגלעד, להתהפך לאיש אחר, ולהיות מעצדי ה' העומדים בצית ה'. ואין הקצ"ה מצקש מאתנו הרבה, אלא פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. ועל זה אמר הכתוב (שיר

ובסופו צהנהגמו הפשוטה בקרירות
 צלי חיות, הוא משריש זהם מדותיו
 ומעשיו. ומצואר צרמז"ן (דברים כט-יז)
 שפגם דק צהאצ משפיע פגם גדול
 אחר כך צצני ציתו, ועל זה אמר להם
 משה (שם) פן יש צכס שורש פורה
 ראש ולענה (שורש מגדל עשצ מר כגידין
 שהם מרים), שהכוונה פן יש צכס
 שורש רע, שיפרח וישגה, וצימים
 הצאים יוציא פרחים רעים ויצמיח
 מרורות. וזה על אשר איננו פה עמנו
 היום, כי האצ שורש, והצן נצר
 משרשיו יפרח. והזכיר השורש, כי הוא
 יכול להציא צאלה הדורות הצאים וכו',
 כי משורש מתוק לא יצא מר, וכל
 אשר לצבו שלם עם ה' הנכבד, ולא
 הרהר כלל צעבודה זרה, לא יוליד
 מודה צה ע"ש. הרי לנו כי אפילו
 הרהור רע צהאצ יש לו השפעה על
 הצן שימתן להתדרדר עד שיהיה מודה
 צה ח"ו. (ועיין צוה צתורת משה פ'
 שופטים נה.).

ואיתא צגמרא (ערכין י): אמרו
 מלאכי השרת לפני הקב"ה,
 רצונו של עולם, מפני מה אין ישראל
 אומרים שירה (הלל) לפניך צראש
 השנה ויום הכיפורים (כמו שאומרים בכל
 מועד). אמר להן אפשר מלך יושב על
 כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים
 פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה
 לפני ע"כ. וצפשטות הכוונה על
 מאמרים (ראש השנה יז): שלשה ספרים

שמנוה אותו לקיים מצות ה' או שלחו
 לתלמוד תורה ולישיבה, כי צדרך כלל
 צני ציתו של אדם הולכים ומתחנכים
 צמה שרואים אלל אצותיהם. ורובא
 דרובא של הצנים ניכרים צאיזה צית
 מתגדלים, וחותם אצותיהם ניכר
 עליהם. וכאשר האצ מתפלל כראוי,
 ומתפלל מתחלתו ועד סופו צלי דילוג
 וצכוונה, וקובע עתים לתורה, ומתנהג
 צמדות טובות וישרות, והצנים רואים
 זאת, זה מניח השפעה עצומה עליהם
 יותר מכמה דרשות, וכמאמר העולם
 שמתונה אחת מדבר יותר מאלף
 מילים. וכמו שאמרו חז"ל (שבת כג):
 המוקיר רצון הוי"ן ליה צנין רצון,
 ואין זה שצר מנוה, אלל היא טבעי,
 שכיון שרואה איך האצ מחשיב תורה,
 הצן משתדל להיות צן תורה. ולעומת
 זה כאשר עבודת האצ היא צקרירות,
 התורה והתפלה שלו אינו צשלימות,
 השצתות הם קר צלי צמימות וצלי
 דברי תורה, קיום המצות כאנשים
 מלומדה, הירידה צהאצות היא ירידה
 ונפילה יותר צהצנים, וכדרך ירידת
 הדורות שהצנים פחותים מהאצ.

והאבות צריכין לחשוב צכל
 מעשיהם, לא רק על עצם
 המעשה שעושין כלפי עצמם, אלל
 ההשפעה שזה ישאיר על צני ציתו,
 אשר כל אחד משתוקק להיות לו צנים
 הגונים וצני תורה ויראי אלקים, והוא
 מוציא ומפזר הרצה מעות על חינוכם,

הבן רב או ראש ישיבה ומרביץ תורה למאות, נמנע יש לו להאב כעת חלק ונוטל שכרו בכל התורה שלומדים מאות תלמידיו וחניכיו. ולכן ספרי מתים נפתחים לפני ה' צימי הדין, שכן כעת דנים על אותו שכר שמגיע לו עבור פירות מעשיו שעשה בעודו בחיים חיותו לפני כמה שנים, כמה להוסיף לו שכרו עבור פירות מעשיו הטובים, חבילות מצות ומעשים טובים של צניו וצני צניו שניתוספו מדי שנה ושנה.

ואתו דבר בדיוק הוא גם כן להיפוך, אם חינוכו לא היה כראוי, הרי זה נושאת פירות על צניו וצני צניו, וכאשר הוא מחטיא אחר כך את הרבים ניתוסף להאב עוד חשבון לעצירותיו, והם הפירות של ההשפעה הרעה שנעשה מעצירותיו שעבר בחייו, וספרי מתים פתוחין לדונם מחדש, ונודרין ונודצין לעילוי נשמתם עכ"ד. וזהו מוסר השכל להאדם, שכאשר יתן דין וחשבון על מעשיו, גוללים עליו גם הפירות, מעשה צניו וצני ציתו, אם היה אשם בחינוכם. ויתצעו מהאצות עונות צניהם שלא חינוכו כהוגן. וזהו שאמר להם משה לישראל בשעה שנכנסו לצריית התורה ואלתו, אשר לא אחכם 'לצדכם', על מה שנוגע לכם לצדכם לעצמכם חנכי כורת הצריית הזאת, אלא גם הנוגע לצניכם ודורתים אחרים, הן צניכם

נפתחין בראש השנה וכו', לדיקים לחיים ורשעים למיתה וכו' ע"ש. ויש שפירשו שגם המתים נידונים צו (ספר חסידים (כת"י) סימן תקא). ומשום הכי מוזכרין נשמות ונודרים לזקות צעדם ציום הכיפורים (מרדכי יומא משכו). ולכאורה ספרי חיים שפיר מוזן למה פתוחין, כדי לדון אם יזכו להמשיך לחיות או ח"ו לא, אבל המתים כבר מתו ונחתך כבר גזר דינם ועונשם, ולמה ספרי מתים פתוחין.

וביאר החפץ חיים ז"ל (הוצא בספר מאיר עיני ישראל ח"ב קנב). כי ישנם שני סוגי מצות, יש מצות שלמרות שהיא מצד עצמה גדולה מאוד, אולם אין היא מצוה שנושאת פירות מעבר לעצם קיומה. למשל מצות נטילת לולב או תקיעת שופר, לאחר שקיים המצוה, נגמרה המצוה ואינה נושאת פירות אחריה. ויש לעומת זאת מצוה, שנהי שמצד עצמה היא לא כל כך גדולה, אמנם היא מצוה כזאת שנושאת פירות ופירי פירות צמשך הזמן, הרבה מעבר לשעת קיומה. מצות חינוך למשל, הרי היא מצוה שנושאת פירות תמיד, כאשר מחנך צנו לתורה ומצות, הרי בהגיע זמנו נושא הוא אשה ומקיים משפחה, שאף את כל בני משפחתו מגדל כעת צנו בצדך התורה צה חונך וגודל, הרי לך הפירות של אותו חינוך. ולפעמים צמשך הזמן נעשה

יתדרדר. וכאשר האב יחזיר בתשובה אחר כמה שנים, ויתחרט על מה שעשה, אצל בנו שנשחת על ידו כבר איבדו, ומה לו לבן עם תשובתו של אביו, הוא יכול לתקן את עצמו, אצל לא את בניו. האם שלא הלכה צניעות בצגדיה, והצנות אחריה נתחנכו גם כן בדרכיה, גם אם לעת זקנה האם מכסה יותר את ראשה, הפוזמקאות עבות יותר, הבגדים נכועות יותר, מכל מקום הצנות שלה לא ישתנו צוה. ואם אדם רוצה בית מוכשר בקדושה וטהרה ציפודות חזקות בתורה ויראת ה', ורוצה לראות נחת מלאכאיו, לא ימתין עד שיזקין אלא צריך לשזב ולתקן עצמו בנערותו, בעוד הבנים בציתו, כדי שיראו התנהגותו ויוכלו ללמוד ממנו. וזהו שאמר דוד המלך, אשרי איש ירא את ה', מאושר הוא האדם שהוא עושה תשובה בצחרותו ונערותו כשהוא איש, ומפרש הטעם, כי אז גבור בארץ יהיה גם זרעו, ודור ישרים יצורק, ולא כן החוזר בתשובה בזקנותו, דורותיו אחריו לא יהיו כמותו, ולא יהיו גבורים לכבוש את ירם, ולא יהא מצורק עם דור ישרים.

וזדו שהוכיח משה את ישראל בצרשתנו, שחת לו לא בני מומס דור עקש ופתלתול, הלה תגמלו זאת עם נבל ולא חכם (לד-ד), שעורר אותם להצין ולהשכיל אשר

אשר ישנם פה עמנו היום, וגם על בני צניכם אשר איננו פה עמנו היום, שהם הפירות ופירי פירות מהחינוך של ציתכם, גם על אלו אנכי כורת ברית עמכם.

וזדו הענין שהפליגו חז"ל (עבודה זרה יט.) צמה שאמר דוד המלך, אשרי איש ירא את ה' צמנותיו חפץ מאד (תהלים קיט-יא), אשרי איש ולא אשרי אשה, אמר רב עמרם אמר רב אשרי מי שהוא עושה תשובה כשהוא איש [כשהוא בחור בכחו, כלומר ממהר להכיר את צוראו קודם ימי הזקנה] ע"ש. וחזן מעטם הדבר שכל יום שלא חזר בתשובה הוא פסידא דלא הדר, יש צוה ענין יותר עמוק, כי אף על פי שהתשובה מקובלת גם בימי זקנה, ועד יום מותו תחכה לו ואם ישוץ מיד תקבלו, מכל מקום בתשובה זו יוכל לתקן רק מעשה עצמו, אצל התולאות ממשעיו, הפירות של בניו ובני ביתו לא יוכל להחזיר בתשובתו.

בקה לדוגמא, האב המשתמש באינטערנעט צכלים השונים בצית, ובני ביתו יודעים מזה, הגם שאינו נותן רשות להבנים להשתמש צוה, מכל מקום ציום הראשון שירגיש הכן שהוא צרשות עצמו ולא יוכלו אבותיו למנעו, הוא ישתמש צו כבר צאופן שהוא רוצה, ומי יודע עד היכן

יכולים. ואמר להם יכולים אתם יכולים להרים את הקש אלא שאינכם רוצים. ואמר להם הנדיק, שמעו מה שהגוי אומר, יכולים אתם להרים את הה' (קש נקרא בלשון אידיש היי), אלא שאינכם רוצים. ואמר להם משה, ה'להוי"ה תגמלו זאת, גם אם תחזירו את אות ה' להוי"ה, תשוב ה', מכל מקום לא תועיל צוה לתקן גם את בניכם, והם נשארם עם נבל ולא חכם.

*

ואומר, יערוף כמטר לקחי, תזל כטל אמרתי, כשעירי על דשא, וכרביצים עלי עשב, כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלקיני (לז-ג). ונראה כי בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תזלין (קידושין ז:). אנו דרים בעיר גדולה המלאה פריצות, אשר היצר הרע צוער כאש להבה. אנו חיים בדור אשר מיום בריאת העולם לא היה דור משוקע בתאות פחותות כמו בזמנינו, כי לא היה אף בגדר מציאות שיוכלו להגיע לזה. האדם בשצעים ימי שני חייו לא היה יכול להגיע ולידע, מה שכהיום ילד יוכל לראות ולידע. אין אנו יודעים דרכי ה', שעל דור חלש כזה הושם עליו נסיון גדול כל כך. וזה צרור כי הגלות לא יוכל להמשיך הרבה יותר, כי לא יהיה במציאות לבני הנוער להתחזק ולעמוד,

בשעה שהאדם משחית דרכו, אין זה נוגע רק לעצמו, שחת לו לא, אין ההשחתה נוגע רק לו, אשר על עונות עצמו יכול לחזור בתשובה, אלא בניו מומם, הבנים שלו נעשו צעלי מומים, והם מתגדלים לדור עקש ופתלתול. כי האבות שאינם מתנהגים כראוי דרכי התורה ויש קרירות צעזעדות ה' שלהם, הם מחנכים בנים קרורים שאין להם שום הרגש חס ליהדותם. רואים אנו לדאבונינו אין ילדי קודש יוצאים לתרבות רעה, ותמהים אנו על מה שנעשה, ח"ו אינני מדבר מכל הצמים, כי יש הרבה צמים קדושים שנלקו גם כן, והנסתרות לה' אלקיני, אצל כמה פעמים יש להתבונן אם הוא בעצמו לא גרם זאת, אפשר היה יהדותו בקרירות לעיני בני ביתו, ואם היה יותר חמיימות, להראות יותר אהבת התורה ומצותיה, אם תפלתי היתה נאה יותר, השצתות חמומים יותר, יתכן שבני ביתי היו גם כן שונים להשתנות למעליותא.

והנה כאשר האדם חוטא נעשה פגם באות ה' משם הוי"ה, וזה ענין תשובה, תשוב ה', וכמו שאמרו בזוה"ק (ח"ג קכג) כל מאן דעביד תשובה גרים לאחזרא ה' לאות ו' ע"ש. ויסופר על נדיק אחד שהלך פעם עם חסידיו, ונפגשו עם עכו"ם שנפלו חצילות הקש מחמורו, וביקש מהם שיסייעו לו לטעון, ואמרו שאינם

המדרש ההוא, וילך להתפלל אל צית המדרש אחר. וכן הוא במקום העבודה, אם הוא מרגיש שהמקום מזיק לו ונזק ממדריגתו, יש לו לעזוב מקום ההוא, ולהאמין כי פרנסה הוא ציד הקצ"ה. וחז"ל (פרקי דרבי אליעזר כה) דימו את האדם היושב בצית המדרש, וההולך בין החכמים, לאדם הנכנס לצית הבושם ולצית המרקחים, אף על פי שלא לקח ולא נתן כלום, ריח טוב לקח והוציא עמו, וכנגד זה המסתובב בחולות, רוע כסילים ירוע, דומה לאדם שנכנס לצית הצורסקי, אף על פי שלא נתן ולא לקח כלום, מכל מקום ריח רע קולט ע"ש. וכל דיבור של תורה שלומד, או דברי מוסר ששומע עושה רושם, ונקלט בו ריח טוב.

נשאת ונתת באמונה, רוצו של היום עוסקים צמח ומתן, נריך להזהר מאוד שנכסיו יהיו נקיים מממון שאינו שלו. ואם יש לו סכסוך עם חזירו על ממון, אל יגע בו עד שיתברר למי שייך הממון, הקצ"ה יש לו די והותר ויכול ליתן וגם ליטול, ממון שאינו כשר סוף כל סוף לא ישאר חלו. כל ההיזקים באים רק משום שיש צהם מעות שאינו כשר ואינו שורה על נכסיו צרכה. ואיחא בגמרא (כתובות סו:) צא זה ואיבד את זה, כי ממון שאין זה צרכה מכלה אפילו מעות כשר.

כי הטעכניק נעשה גרוע מיום ליום, עד שלא יוכלו להשמר. והכלים השונים שמשתמשים בהם בני אדם מכניסין תומאות העולם בעקיפין צינינו.

ואין לנו כנגדו רק ענה אחת שנתן לנו הקצ"ה, צראתי יצר הרע צראתי תורה תצלין כנגדה, שכל השעות הפנויות מעבודת הפרנסה, יהיה מקומו צבתי כנסיות וצבתי מדרשות, לקצוע עתיו לתורה, וטוב לגבר שישא עול צנעוריו ולחזור תמיד על לימודו, שיהיה ראשו ורובו שקוע בתורה גם כאשר הולך בחולות. ומה טוב אם יוכל להסתדר ליקח צחינות על מה שלומד, שתהא תורתו שגורה צפיו, אם ישאלך איש אל תגמגם בו. וישתדל לשמוע תוכחת חיים צצצחות וצמועדי קודש צכל עת מנול. וצפרט צצעודה שלישיית, למה ימהר וירוך לחוך, למה לא יש צ עכ"פ פעם אחת צצצוע לשמוע דברי תורה ומוסר והדרכה איך להתנהג.

יש להתרחק משכן רע, אם יש לו חבר רע שידוע צו שאינו מתנהג כהוגן, יתרחק ויפרד ממנו, אתה לא תשפיע עליו להעלותו, חלל הוא ישפיע עליך להוריד אותך עוד יותר. וכן צצית המדרש שמתפלל צו, אם יש לו שם חברים רעים ואינו יכול להפרד מהם, או אם צוש שם לשוב מדרכיו ולהתחיל חיים מחדש, יעזוב צית

ה' לישראל נדקה והילול ע"ש. ולעניינינו גם כאשר מרגיש האדם שהוא כבר נרקב ונפסד, מכל מקום האדם עץ השדה יוכל לזמוח עוד ולעשות פירות. — ועוד גם זאת, שזמיחת הפירות הוא לאט לאט, וזעת שיורד עליה המטר אין רואים שום זמיחה, והטל היורד עליה אין רואים אפילו הירידה, ואין מכירים תועלתם תיכף רק צרבות הימים. וגם אחר שמתחיל כבר לזמוח עדיין אינו ניכר השינוי מיום ליום, אלא במשך הזמן. כן הוא בהנכנסים לזמי כנסיות וזמי מדרשות, אין מים אלא תורה (בבא קמא יז.), הוא יוצא משם מרוטב במים, ויראה התועלת ממנה לאחר זמן, וזמיחתו הוא לאט לאט, ולאחר כמה שזעות וחדשים יראה שנשתנה לאיש אחר, בהשקפות נעלות בתורה ועבודה.

ובבב שכן כאשר עמדו ישראל לשמוע תוכחת חיים ממשה רבינו, אשר מדריגתו וקדושתו היה ענוס מאד, איש אלקים, ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, היה עושה רושם גדול על כולם. ומשה רבינו הקהיל אז כל קהל ישראל, וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תומם (לא-ב), ופירשו צו שהדברים עשו כל כך רושם על בני ישראל עד שכולם נעשו תמימים ושלמים בלי שום מום בנפשם.

והנה שמועה מנערת שמעתי היום, שהבאסעס היהודים שהיו רגילין להסיע אנשים למקום העבודה במאנהעטען נתבטל בשבוע זו, כל אחד יודע שהנדיק רבי יחזקאל'ע מערטן זי"ע ייסד זאת למעלה מארבעים שנה, ובעזמו כיתת רגליו והלך לקבץ פרוטה ופרוטה כדי לסדר הבאסעס, ובזכותו ניצלו אלפי אנשים שלא להכשל בהרהורי עזירה על ידי נסיעה בטרעין למקום העבודה. וחוך מסור מרע היה צו גם עשה טוב, שצמשך הנסיעה למדו והתפללו ואמרו תהלים על הבאס, ומוטל אחריות על אנשי עיר וייליאמסבורג לחזק זאת מחדש, ואם צריכין לזה ממון, לא אלמן ישראל שמפזרים בעיר הזאת אלפים ורצבות לעשות נדקה וחסד לכל סוגי הנזרכים, שיתנו ממון גם לזה להציל צמשך השנה אלפי אזרכים מלהכשל. וזכות גדול מאוד מי שסייע לזה, כי היא הצלת נפשות לאלפי ישראל הנוסעים בכל יום שלא יכשלו בעזירה.

*

והכתוב אומר (ישעיה סא-יא) כי כארץ תוציא נמחה, וכגנה זרועיה תזמיח, כן ה' אלקים יזמיח נדקה וגו', ופירש במגודות, שהארץ מוציא נמחה אחר שנקב ונפסד הגרגיר הזרוע, והגנה מנמחת הדברים הנזרעים בה אחר ההפסד, כן יזמיח

עמו יותר. ויהי ציוס שצת קודש
 בשעה שאמר הרה"ק מוידטשזוב הכל
 יודוך, פנה הייטצ לב להסתכל צפני
 האנשים המגושמים הנ"ל, וראה
 שמעיני כולם זולגות דמעות. ונתפעל
 הייטצ לב מאד מגודל קדושחו של
 הרה"ק מוידטשזוב זי"ע ומעולם
 כוחותיו צתפלה ע"ש.

והגה המטר היורד על שדה זרועה
 מירק ופירות, מנמיח רק אחר
 חרישה וזריעה, שסיקלו ממנה האבנים
 והקוצים, וכבר הטילו צתוכה הזרעים,
 אבל לא ימחו צקרקע עולם, לא כן
 עשב ודשא מנמיחו המטר גם צלי
 פעולה מוקדמת. וכן הם דברי משה,
 כשעירים עלי דשא וכרציצים עלי עשב,
 שעושה פעולה צהקרקע גם כאשר לא
 חרש ולא זרע כלל מתחלה. וכאשר שם
 ה' אקרא, צודאי שיעשה פעולה כי
 הצו גדול לאלקינו, שמתעוררו לאהבת
 ה' ותציאו גדולה לה'.

[ויש לומר עוד דאיתא צמשנה
 (תענית יח:) ירדו גשמים לצמחים
 אבל לא ירדו לאילן וכו' מתריעין
 עליהן מיד ע"כ. ופירשו צגמרא (שם)
 דגשמים שיורדין צנחת יפה לצמחים
 ולעשבים ואינו מועיל לאילנות, וגשמים
 היורדים צכה יפה לאילן ולא לצמחים
 ע"ש. (עיין צרע"ב שם). וכמו כן דברי
 חכמים צנחת נשמעים, ולא כאשר
 יורדים צכה. ולכן ציקש יערוף כמטר
 לקחי וגו', כרציצים עלי עשב, שיהיו

ואמר להם משה, יתכן שלא תראו
 תיקף צמיחת הפירות משמיעת
 התוכחה, אבל יערוף כמטר לקחי, אני
 נותן עליכם היום המטר, וצרבות הימים
 תראו צמיחת הפירות, ויצוא יום
 שהדיצורים הנשמעים יטרדו אחכם
 ויתחילו לצמות הפירות. ואמר להם שוב,
 תול כטל אמרת, כי הטל הוא חלש
 עוד יותר, שאין מכירין אפילו ירדתו
 מנחת דקותו, אבל הוא רואה שנעשה
 מורטצ, ולאחר זמן יראו התוצאות.

ואמר שוב כשעירים עלי דשא
 וכרציצים עלי עשב, ולא אמר
 עלי ירק ואילנות, כי דיצורי צדיקים
 משפיעים על האדם, גם אם לא הכין
 עצמו לקבל, וגם מי שלצו לא נכון
 לקבל, הדצרים עושים רושם. ויש
 צדיקים שמשפיעים גם צלי אומר וצלי
 דצרים, וקדושתם מתפשטת על כל
 הרואים הנהגתם הנעלה, וכידוע
 העוצדא שהרה"ק מהרי"א מוידטשזוב
 זי"ל היה פעם צסיגוט, וציקשו
 הרה"ק הייטצ לב זי"ל, שהיות שצעירו
 ישנם כמה אנשים המכנים עצמם
 חסידי וידיטשזוב, אבל מתנהגים צקלות
 ומזולזין צמרות, ועתה צציקורו צעיר
 יוכיחם שצצט מוסר לעוררם לתשובה.
 ענה לו הרה"ק מוידטשזוב, אנו אין
 דרכינו להגיד דברי תוכחה, אלא
 בשעה שאנו אומרים שצצת קודש
 צתפלת שחרית הכל יודוך, מי שאינו
 מתעורר אז לתשובה אין מה לעשות

שיחתו בתפלתו כל מה שמעיק לו ולבקש רחמים. עכשיו הזמן להתפלל ולבקש מקירות לבו, עכשיו הוא זמן של יריד, ומה שיקנה עכשיו ישאר לו. כלל ישראל צריכים לרחמי שמים מרובים, וזפרט אנשי ארץ ישראל המסובבים מאויבים בחוץ בגשמיות. וכן צרוחניות לדאבונינו לא היה שנה קשה כזאת להכלל ישראל מעת שרשעים הללו נטלו בעצמם הממשלה, לגזור גזירות על בחורי הישיבה ועל בני הכולל, לעקור את התורה ויהישיבות והכוללים. וצריכין להרבות בתפלה שנוכל לגדל דורות נאמנים לה' ולתורתו, כי צכה התפלה יכולים לפעול הכל. תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו, אם אדם שופך שיחו מקירות לבו, מקבל הקב"ה התפלות מלצות צאות. ויעזור השם שיתקבלו תפלתנו צרחמים וצרכין, וישפיע פרנסה בהרצנה לכל אחד ואחד, וישלח רפואה שלימה לכל חולי ישראל, וימלא כל משאלות לבנו לטובה, ויהיה שנת גאולה וישועה בקיבוץ גדחי ישראל צביאת משיח זדקנו צמהרה צימינו אמן.

דבריו כאותו מטר היפה לעשב, שירד בנחת, ולא כמטר על האילן, שיפה כשירדין בכח].

*

אנו עומדים כעת בזמן מרומם, מכינים עצמינו להכנס ליום הקדוש הצע"ט, דרשו ה' בהמלאו קראוהו בהיותו קרוב, צריכין לנצל ימי שבעה זו להרבות יותר באמירת תהלים, ולעסוק בצדקה וחסד. איתא בגמרא (שבת קי"ח:) אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין, אולי הכוונה על שתי שבתות המיוחדות בשנה זו, שבת שובה שהוא אחר צ' ימי ראש השנה שנתעלה בו כל אחד, ושבת הבא יהיה יום הקדוש, יומא דנשמתא, יום שאין לו שייכות עם עניי הגוף, ואם שומרין ישראל צ' שבתות אלו מיד הן נגאלין.

בראש השנה יכתבון וציוס נוס כיפור יחתמו, כל אחד יש לו לב מלא בקשות להוושע, מה שיפעול כעת בזה ישאר כל השנה, לא לצמאם צדיבורי תפלה, אלא יפרש

בסעודה שלישית פרשת האזינו (שבת שובה) תשע"ד לפ"ק

הבתוב אומר (שיר 3-1) שמאלו תחת להאשי וימינו תחצקני, ירושלים, בצבאות או צאילות השדה

משוקעים בתרדמת הזמן בהבלי העולם, ושוכחים אנו תכלית חיינו, ואנו מתגוללים בצוך שמזיק נשמתינו. הוא מביא על האדם גער ועגמת נפש לעוררו, שהוא הולך על דרך לא טוב, ויתעורר לשנות דרכו, והרואה שיסורין באין עליו יפשפש צמעשיו (ברכות ה.), כי הגער הזה הוא לטובתינו, לעורר אותנו לשוב אל ה', וצשעה שאדם מדוכא הוא מתפלל יותר, ומפשפש צמעשיו יותר לתקנס.

וזהו שאומר כנסת ישראל, אנו מכירין גודל אהבת ה' אלינו, שגם הצרות שאנו עוזרים הם תולאה מגודל אהבתו אלינו שרואה לקרבנו אליו. והן אמת 'ששמאלו', הצרות הנותן עלינו משמאלו סטרא דגבורה, הם 'תחת לראשי', מערבצ ומכאיב את ראש האדם שאין לו מנוחה והרחצת הדעת, אבל אנו מכירין כי ימינו תחבקני', ימינו שהוא שורש מדת החסד, וימינו שפשוטה לקבל שצים, זה מחבק אותנו, כי התכלית הוא לעורר אותנו לשוב אליו באמת ובתמים. ואם תרצו לעורר לבטל ולהפיג את האהבה עבור הצרות שאנו קובלים, ולפתות אותנו אחריכם, לא יעלה זאת על דעתכם, כי גם צשעה ששמאלו תחת לראשי, ימינו תחבקנו.

וזהו הענין שאנו תוקעין בשופר, תרועה באמצע והיא מוקפת

[שמהיו הפקר ומאכל כצייס ואייליס] אם תעירו ואם תעוררו את האהבה [שציי לודי, לשנותה ולהחליפה ולבקש ממני להתפתות אחריכם] עד שתחפץ [בכל עוד שהיא תקועה בצבי, והוא חפץ צי] ע"כ. והיינו שמתאר גודל האהבה שיש להקצ"ה לעמו ישראל, שמחבק אותנו כדרך האהובים, שנותנין השמאל תחת ראש האובתו, ומחבקו צימינו. ומשציע את האומות שלא יפרידו ולא ישציתו את האהבה הגדולה שיש ציינו עם דודינו.

והענין צוה, כי כל ימין הוא מדת החסד (וזה"ק ח"ג קיח.), ומסטרא דימינא אחיין כל ברכאן דלעילא (שם ח"ב רכה.), ולעומת זה סטרא דשמאלא איהו גבורה (שם ח"ג קעע.). וכאשר צאים צרות על האדם הרי זה מלד שמאל. אבל באמת היסורין שהקצ"ה מביא על צני ישראל כשחוטאים, אינו כאדון המכה את עבדו שלא עשה שליחותו כראוי, שרואה לנקום צו ולהכאיצו בהעונש, אלא כמו שהכתוב אומר (דברים ח-ה) וידעת עם לצבך, כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך, שהאב מגודל אהבתו לבנו, כאשר הילד עושה דבר שיוכל להזיקו, ולא מצין ההיזק, אז האב מכהו שלא יעשה עוד זאת, כי חס הוא על צנו האהוב שלא יזוק, ורואה להטותו לדרך הטובה. וכמו כן הקצ"ה האב הרחמן, כשרואה איך אנו

עשרת ימים שצין ראש השנה ליום הכיפורים, שממילא ה' את עלמנו לנו, ומצקש מאתנו שובו אלי ואשובה אליכם. וכמו בן שנתפרד מאביו מתוך קטטה, ואחר זמן מרובה הם מתפייקים, כאשר נפגשים זה עם זה הם מתפרצים צבאי, ועולה במחשבתם הימים שעברו, אבל בפנימיותם יש שמחה על ההתקרבות שנעשה. ובראש השנה אנו ממליכין את ה' על כל העולם, ומתחילין מעצמינו, להיות מעתה נכנע ולקבל דברו של מקום ומלכותו, וזהו חדות ה' היא מעוכס ציומא דראש השנה.

והנה תרועה הוא קול של ילולי יליל וגנוחי גניח, ותקיעה הוא קול של שמחה, וכמו שנאמר (במדבר י"ג) וציוס שמחתכם וצמועדיכם וגו' ותקעתם בחצוצרות, ולכן אנו תוקעין שני הקולות יחד, שמחה מסטרא דא וצביה מסטרא דא. ובהיות שבחילוניתו הוא יום צבי, ובפנימיותו יום שמחה, על כן בגלוי נאמר בקרא יום תרועה, גנוחי גניח, אבל שמחתו לא נאמר בגלוי, כי הוא רק מפנימיותו, ולמדים אותה רק קראי מקראי כדרשת חז"ל. וזהו שאמר הכתוב תקעו צחדש שופר בכסה ליום חגנו (תהלים פא-ד), כי החודש הזה הוא לא רק יום תרועה, אלא 'תקעו' צחדש שופר, יש גם לתקוע תקיעה המורה על השמחה. ומפרש למה לא נאמר כן בקרא

מזדדיה צתקיעה, כי התקיעה היא קול פשוט, רומז לימינו של הקצ"ה שפשוטה לקבל שצים, והשצרים והתרועה הם גנוחי גניח וילולי יליל, הצער והעגמת נפש שעובר על האדם, אשר שמאלו תחת לראשי, שהגצרות שמשמאל מערבצין וטורדין ראש האדם, אבל סיבת הגנוחי גניח, ימינו תחצקני, מוקפת בהתקיעה, קול פשוט, הרומזת לימינו הפשוטה לקבל שצים, שכל זה בא עלינו רק מגודל אהבתו ית"ש שרואה צטובציתו שלא להיות נאצד צהצלי הזמן.

*

ויש לומר עוד צמה שתוקעין תקיעה מלפניה ומלאחריה, וצתוכה יש קול תרועה, וחז"ל (ראש השנה לג:) דרשנה מקראי מפרשת יובל, אבל מפורש צתורה לא נאמר רק יום תרועה יהיה לכם (במדבר ט-ב). ונראה כי הנציא אומר לישראל (נחמיה ה-י) לכו אכלו משמנים ושחו ממתקים ושלחו מנות לאיין נכון לו וגו' כי חדות ה' היא מעוכס. ויש להצין הלא יומא דדינא הוא, ולשמחה מה זו עושה. אך צאמת תרווייהו אית צהו, כי הן אמת כי מזד היום הדין גנוחי גניח וילולי יליל, אבל צתוך תוכו גנוח שמחה עצומה, שצראש השנה מתקרב ה' אלינו ומקרב אותנו, דרשו ה' צהמנאו קראוהו צהיותו קרוב, אלו

צמעוניהם, כי רק מגודל כח התאווה
אין צידם להתגבר על יצרם.

ובתהלים שערי חיים כתב לפרש,
ה' נגדך כל תאוותי
ואנחתי ממך לא נסתרה (תהלים לה-),
על פי מה שפירש הגאון רבי צונס
אייגר ז"ל התפלה, אצינו מלכנו חטאנו
לפניך (תענית כב:), שדורש בזה טוב
לעמו, שגם צעת החטא והלכו אחרי
תאוותם לא היה הנחת העצירה שלם
בלב ונפש, כי גם צרוע אשר חטא
זכר בלבו הלא עיני ד' משוטטים בארץ
ורואה אשר אני עושה פה, ובכל זאת
יכרו תקפו ממנו ונגרר אחריו בלי לב
ונפש. וזה שאמר, אצינו מלכנו, לא
ידעתי איך אחת חפץ לדון עמך אם
כזנים או כעבדים, בכל אופן אחת
'אצינו' או 'מלכנו', זכור כי חטאנו
לפניך, צרוע אשר 'חטאנו' היה גם כן
'לפניך', כי את שמך לא שכחנו
ודפח"ת. וזה נרמז פה, הן אמת אדני
נגדך כל תאוותי, כל תאוות לבי היה לך
לנגד, כמו שאמרו חכ"ל (יצמות סג.)
על פסוק (צראשית ז-ה) אעשה לו עזר
כנגדו, לא זכה נעשה לו 'כנגדו'. אבל
גם צעת הזאת שהיה תאוותי נגדך,
אנחתי ממך לא נסתרה, שהיה לבי
נאנח מפני זעמך ע"כ. (וקן פירש צרע
טוב ויקרא לא: וסוף פרשת בלק).

וזדו שאמר ממעמקים קראתיך ה',
אם כי לפי ראות העין אנו

להדיא, אלא 'צכסה', שזהו מטעם כי
'צכסה ליום חגנו', צפנימיותו מכוסה
בו יום חג, מבחון תרועה ומצפנים
תקיעה, וצכסה הוא יום חגנו, מכוסה
בלב היא שמחה, ולכן התקיעה מכוסה
רק צדווש ורמזו.

*

שובה ישראל עד ה' חלקיך כי
כשלת בעונך, קחו עמכם
דברים ושובו אל ה', אמרו אליו כל
תשא עון וקח טוב (הושע יד-ב). ויש
להבין דאיך יאמר החוטא שאין בו
טוב, שיקח הקב"ה ממנו הטוב. וגם
מהו שאמר 'כל' תשא עון. אך הכוונה
הוא כי דוד המלך ראש לבעלי תשובה
אומר, שיר המעלות מממעקים
קראתיך ה' (תהלים קל-א). ונראה כי
הן אמת שאנו חוטאים, אבל אין זה
צמרד וצמעל, אלא גלוי וידוע לפניך
שרנונו לעשות רעונך, ומי מעכב,
שאר שבעיסקה ושיעבוד גליות, שאין
צנו כח לעמוד נגד יצרנו, אבל
צפנימותינו אנו קרובים לה' גם צשעת
החטא. ואיחא צגמרל (צרכות סג.) בעין
יעקב) גנצא אפוס מחתרתא רחמנא
קרי, דגנצ העומד להכנס צפירנה כדי
לגנוב, קורא צסם ה' לעורתו, שיליח
צמעשיו ולא יתפסנו הבעלים. הרי לנו
שגם צשעת החטא אינם שוכחים
מלאות ה', וצתוך תוכם המה
מאמינים, עד שקורין לה' שיליחו

ה', ומה הם הדברים, אמרו אליו 'כל' תשא עון, בשעה שנושא העון שלנו לפניו, לא יציט רק בחינאיותו, אלא ישא כל העון לנגד עיניו, גם ההרהורא דלצא, השצרון לב שהיה לנו אז, וקח טוב, יקח גם הטוב שהיה אז בשעת החטא בתוך לבנו, גם זה ישא אליו, ואז יראה כי רק היצר שנתן בנו הוא הכופה לנו לחטוא, וכמו שאמר אליהו (מלכים א יח-ט) ואתה הסבות את לבס אחרנית, והודה לו הקצ"ה דכתיב (מיכה ד-ו) ואשר הרעותי (ברכות לב).

חוטאים, אבל תציט במממעקים שלנו, בתוך עומק הלב, אשר שם אנו קורין לה' גם בשעת החטא, ומממעקים קראתיך ה', וכיון שגם בשעת החטא לא נתפרדנו מעולם, על כן ה' שמעה בקולי תהיינה אזנך קשובות לקול תחנוני. וזהו הכוונה (צפייט לראש השנה) לא-ל עורך דין, לבוחן לבבות ציוס דין, הוא בוחן הלב שהיה לנו בשעת החטא, וגולה מה שהיה מתרחש אז עמוקות, אשר גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך. ועל כן אמר קחו עמכם דברים ושבו אל

לפני כל נדרי תשעי"ד לפ"ק

אם האדם נפחד עבור שאין צידו מעש, צמה הוא צטוח וסמוך לבו צאומרים ה' אחד. וצפשטות הכוונה על מה שאמר הכתוב (דברים כ-ג) והיה כקרבנס אל המלחמה, ונגש הכהן ודבר אל העם, ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויבכם, וצרש"י אפילו אין צכס זכות אלא קריאת שמע בלבד, כדאי אתם שיושיע אתכם ע"כ. וזכות זה יש לכל אחד, אשרינו שאנו משכימים ומעריבים צצתי כנסיות ואומרים שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ועל זאת אני צטוח צאומרים ה' אחד.

בי ציוס הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טז-ג). ויש להצין למה אמר ציוס 'זהה', והוי ליה למימר ציוס 'ההוא', כי פרשה זו נאמרה לישראל קודם יוס הכיפורים, ואינו ציוס זה. גם להצין הכוונה צסיוס הכתוב, לפני הוי"ה תטהרו.

אמרנו היום (בסליחות) צמה אקדם ואכף פני לא יקח שוחד, וצדי אין מעש ועל זאת לצי יפחד, אבל צוכרי מלכות יחוד שם המיוחד, ועל זאת אני צטוח צאומרים ה' אחד וכו'. ויש להצין

במושגה (יומא לה:): צא לו אלל פרו וכו', והכהן עומד במזרח ופניו למערב, וסומך שתי ידיו עליו ומתודה, וכך היה אומר אנה השם עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וציתי, אנה השם כפר נא לעונות וכו' ע"כ. ובגמרא (לו.) ומנין שבאנא [יהא וידוי זה], נאמר כאן כפרה, ונאמר כפרה להלן בחורב [במעשה עגל], מה להלן באנא [אנא חטא העם הזה] אף כאן באנא. ומנין שבשם [אנא ה'], נאמר כאן כפרה ונאמרה בעגלה ערופה כפרה, מה להלן בשם [דכתיב (דברים כא-ח) כפר לעמך ישראל אשר פדית ה'], אף כאן בשם ע"כ. ובדאי יש ענין צוה שאנו למדים דבר זה מעגלה ערופה דייקא. וגם עמס הענין צריך ציבור, למה היה קפידא להזכיר את השם הו"ה דוקא [והזכיר את השם ככתבו, וכתוב בתוס' יום טוב שם דלכן לא הזכירו התנא אלא תני השם], הלא בכל התפילות מזכירין גם שאר שמותיו של הקב"ה כביכול, והכהן גדול צעת הוידוי הזכיר את השם הו"ה דייקא.

*

הנה אנו עומדים כעת בכניסת היום הקדוש ביותר מכל השנה, מנד אחד הוא יום הדין, וגדול יום ה' וגורא מאוד ומי יכלנו, אשר ציום נוס כיפור יחתמון. וכשאדם מתצונן מה זה יום הדין לפני הקב"ה, נופל עליו פחד

שצריך ליתן חשבון על כל מעשיו שעשה במשך השנה, וזכר כל היצור לפניך צא, לא רק בכליות, אלא מעשה איש ופקודתו, ועלילות מצעדי גבר, מחשבות אדם ותחבולותיו, ויצרי מעללי איש. כל מעשה שעשה האדם, כל פסיעה שהלך, כל מחשבה והרהור חטא, הכל מעמידן לפניו צדין. וכפי זכותו צדין, כן חותמין דינו על מאורעות השנה, החיים והצריחות והפרנסה, שלום ביתו, טירדות ופיזור הגפש וכו'.

אבל מנד השני, סגולת היום עמוס מאד, שבקל יכולים אנו היום לטהר עצמינו מעונותינו, והתשובה מקובלת היום בקל יותר, כי עינומו של יום מכפרת. כל עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים יכולים להתקרב אל ה', אבל השטן עומד לשטנו, והיום אין רשות להשטן לאסטוניה (יומא כ.), ואנו עומדים לפני ה' צלי מסטין. ואם שובר את לבו ושופך את נפשו לה', אין שום מסטין עומד כנגדו, ומגיע לפני ה' לבדו, והקב"ה יודע מחשבותינו ואת שבצרי לבצנו, וקל מאוד היום להתקרב אל ה', וצריכין לנצל הזדמנות זו שנתן לנו, שיכולים ציום אחד למחוק כל מה שחטא במשך השנה ולהתקרב אל ה'. ויש קונה עולמו בשעה אחת, בשעתא חדא של התצוננות במצבו, בחרטה על העבר וקבלה על להבא, יכולים אנו להתהפך לצריה חדשה. ומנות תשובה אינו קשה, כמאמר הכתוב כי המנוה

בצגדי מתים. ולהזכיר אותנו לשוֹב אל ה', וליתן אל לבנו שעיקר החיים הוא ללמוד ולהתפלל ולעשות מנחת ומעשים טובים ולהיות דבוק להקב"ה, ואם אין לו זה אינם נחשבים כחיים.

ואמר הכתוב, כי ימצא חללי נופל בשדה, כאשר מוצאין אנו אדם חוטא שנחשב למת, והוא חלל וריק ממעשים, כל חיותו הוא צהבלי הצלים ריק מכל תוכן דוגמת צהמה, לא נודע מי הכהו, מי הוא האשם על מיתחו, מי גרם לו שיתדרדר כל כך. יתכן שזהו מצד עצמו, חומר ויזרו, שהציאו אותו לידי כך. יתכן שזהו צהביל שמסתובב עם חברים רעים, או קלים צמעשיהם, והם משפיעים עליו לרעה, כי הרצה חצרותא אותו. יתכן שמקום עבודתו לפרנסתו הוא שלא בצדק, ואין לו גדרים וסייגים לעמוד ביהדותו, ולא נודע מי הכהו. ויתכן שגם זקני העיר ההוא הקרוצים אל החלל אשמים בצדק, שלא מוכיחים כראוי, הלא הם עיני העדה שצריכין לשום עין על כל הנלוים אליהם, ומעלימים עין ממעשיהם. אין נותנין להם מנוותיהם, לחמה של תורה, אין מלויין אותם צהדרך שהם הולכים, להיות להם לעזר ולסעד לתומכם בצדרי חיזוק כאשר רואין שמתחילין להתמוטט, ועבור זה נהדרדר עד שנעשה חלל, כלי ריק מתורה ועבודה.

ולבן צריך כל אחד להתוודות על החלק שלו צהחטא, החוטא צריך

הואת לא נפלת הוא ממך ולא רחוקה הוא וגו', כי קרוב אליך הדבר מאד צפיק ובלצבך לעשותו (דברים ל-א). אינו צריך להכין עורכי דינים להמשפט, אלא יושב על מקומו צהתצוננות אמתית, בצדרי וידוי וחרטה צפה, וצקבלה על העתיד צלבו, צפיק ובלצבך לעשותו. וחבל לעבור שעה זו ולא לנצלו כראוי.

ודגה צפרשת עגלה ערופה כתוב, כי ימצא חלל וגו' נופל בשדה, לא נודע מי הכהו ויאלו זקנין ושופטיין וגו', וענו ואמרו ידנו לא שפכו את הדם הזה ועיינו לא ראו, כפר לעמך ישראל אשר פדית ה' וגו' (כא-ב). וצרש"י וכי עלתה על לב, שזקני צית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו צלא מנוות ובלא ליה (סוטה מה:). ע"כ. ויש לומר צזה רמו מוסר, דיש צ' מיני הרוגים, יש הרוג שגופו מונח מת צאדמה, ויש שהולך וסובב צחיים ונחשב כמו מת, כמו שאמרו חז"ל (ברכות יח.) רשעים צחייהם קרויים מתים, כי עיקר חשיבות חיי האדם הוא מה שנפשו מקושר לה' צעשיית מנוותיו, והרשע נפשו מנותק מחיי החיים, והוא חשוב כמת. ואולי יש צזה טעם על מה שנוהגין ללבוש צגדי לצנים ציום הכיפורים, אשר הוא הצבג שמלבישין את האדם צמותו, להזכיר אותנו מצבנו, אשר גם עוד צהליכתנו ועסקינו צעולם הזה צחיים חיותנו אנו נחשבים כמתים, כי רשעים גם צעת שמסתובבים צעולם הם כמתים, ואנו הולכים צחיים

*

בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' (מהללס כמ-1).

אנו מתחילין העשרה ימים שהקצ"ה ממניח אלינו ופושט ידו לקבל שצים, בשמיעת קול שופר, יום תרועה יהיה לכם (במדבר כט-א). ואם כי מנחת ה' היא לתקוע גם תקיעה, עיקר יחוס היום הוא להתרועה. והענין הוא, על פי מה ששמעתי לצאה, כי קול התקיעה מורה על הצדיק, שכל ימי חייו הם שרשרת של קדושה ועבודת ה' צלי הפסק, אשרי ילדותנו שלא ביישה זקנתנו, והוא מתנהג בקדושה מיום צואו ועד לאתו, דוגמת קול התקיעה, קול ישר צלי הפסק. אבל לאו כל אדם זוכה לזה, ורוב בני אדם יש להם תקופות שונות בחייהם, תקופה של עליה בתורה ועבודה, ושזב נעשה הפסק, מנצב של ירידה ונפילה, לפעמים מנצב ביתו ולפעמים מנצב פרנסתו, עד שמתחזק שזב שנית לתקופה ארוכה בתורה ועבודה, ושזב נעשה ירידה. זהו דוגמת קול שצרים, קול ארוך עם הפסקות אחדות באמצע.

אזננו יש סוג פחות מזה, שההפסקות שלו צעבודתו הם סמוכים מאד, כמאמר העולם יום אחד מלאך ויום אחד גלח, וכן חוזרים ימיו זה אחר זה. ולפעמים אף ציוס אחד הוא כן, משכים בצוקר ללמוד ולהתפלל, ויש לו שעה של התרוממות הנפש במנחת ומעשים טובים,

להתוודות על חטאו, וחצר רע צריך להתוודות גם על חטאות חצירו כי גם לו יש חלק צו, בצחינת חוטא ומחטיא את הרצים. וגם הזקנים הקרובים אל המת ההוא יוצאים ומודים ומתודים ואומרים, הן אמת שידינו לא שפכו את הדם הזה, אין אנו שופכי דמים, אבל אנו מתודים על מה ש'עיינינו לא ראו', שלא השגחנו כראוי, לא אמרנו די מוסר ותוכחה, לא נתנו עיינינו עליהם כאשר ראינו שמתחילין להתמוטט, ופטרנוהו בלא מוזנות, לחמה של תורה, ובלא לוי, להתלוות עממה ולחזקם ולעודדם צעת שהיו מתחילין לנפול.

ולמדו אנו וידוי הכהן גדול מעגלה ערופה, שהכהן גדול העומד צראשו של הכלל ישראל גם כן לא מתודה רק על חטאיו, אלא וכפר בעדו ובעד ביתו (ויקרא טו-יא), שהתודה גם על עונות ביתו, ושזב גם על אחיו הכהנים שהם כולם קרויין ביתו שנאמר (מהללס קלה-יט) בית אהרן צרכו את ה'. ואחר כך התודה על השעיר גם את כל עונות בני ישראל, כי גם לו יש חלק בחטאיהם, כי מי שיש צידו למחות ואינו מוחה נתפס על עונותיהם (שזב נה). וכמו כן אללינו, אם בני ביתו אינם מתנהגים כהוגן ואינם הולכים בדרך הישר, ומעלים עיניו מלומר להם מוסר ולחנכס, ויש צידו למחות, אז יש גם לו חלק בחטאותם, וצריך להתוודות על זה.

ושעה אחר זה נמנע כבר שקוע בצוך שאלו תחתית של טומאה, ושוב בא תחת ידו מזה וחוטף אותה לקיימה, ושוב ירדה. וזהו קול תרועה, קול ארוך עם הרבה הפסקות קצרות זה אחר זה, ועוזד ליצרו וליזכרו כאחת, חטיפות מנות קטנות בכל עת ובכל שעה, עד שלפעמים אינו מחשיב מנותיו כלל כי יודע היא ערכו. אבל באמת הקצ"ה מתייחס גם למנות כאלו בחיבה יתירה. ואם כי אין מזה מכזה עזירה, ויש דין וחשבון על כל חטא, מכל מקום המנות הפעוטות הרבות שמקיים בכל יום חשובים בעיני ה', ואין לנו אותם, אלא להרבות חצילות חצילות של מנות, כי המאור שבה סופו יחזירו למוטב. ויום 'תרועה' יהיה לכם, הקצ"ה מאזין ומציט ומקשיב גם לקול התרועה. ולפעמים לפי גודל נסיונות האדם, גם הדברים הפעוטים שאדם עושה חציצין ביותר לפניו ית"ש, אשר גם הריקנין בישראל מלאים מנות כרמון.

ובב' מ' מקום כל אחד מאתנו אינו רוצה להשאר כך, הוא מתגעגע שיבוא עוד יום שיהיה לו התרוממות הנפש שיתעלה, ויזכה עוד לתשובה שלימה לפניו ית"ש, ויהיו ימי חייו מלאים בעבודת השם, כי נפש ישראל אינו יכול להשלים בנפשו להיות מרוחק ומתפלל מאצו שבשמים. הוא מנפה ומתפלל להקצ"ה שיבוא אל השכל ויתעלה מהמנצ שבו נמנע.

והן אמת כי יתכן שתשובתנו חלושה עדיין, ולא הכה שרשים בלבנו להשתנות להיות כאנשים חדשים. אבל כל אחד משתוקק ומתפלל, רבונו של עולם תן לי האומץ שאוכל לשנות את דרכי, ברצוני להיות טוב, איני רוצה להסתלק מן העולם כמו שאני עומד עכשיו, ומנפה שיבוא עוד יום שיזכה לחזור בתשובה שלימה ולתקן הכל ולהיות דבוק בהקצ"ה. יבואו ימים שרתיחת הבחורות ויצרו מתקרר, ויעשה חשבון אמיתי על ימי חייו שעברו, ואם כי ימי הגעורים היו קשים עליו, ולא יוכל להשתבח אשרי ילדותנו שלא זיישה זקנתנו, מען האמ פארפאטשקעט די אינגע יארן, הוא משתוקק ומתגעגע שיגיע עוד למנצ שיוכל לומר אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו, מען ווערט דאך עלטער, מען קומט דאך צום שכל, מען פארשטייט אז מען האט נישט גוט געטוהן, מען איז געווען קינדיש און נאריש. והקצ"ה היודע עמידות, וההוה והעתיד לפניו כאחד, וכמו שאמר ה' למשה כאשר ראה שאין בני ישראל ראוין שיעשה להם נס להוציאם ממזרים, השיב לו בהוציאת את העם ממזרים תעבדון את האלקים על החר הזה (שמות ג-ב), שזכות העמיד עומדת כבר לפניו קודם שקיימוה. והקצ"ה מנרץ לנו כעת, התשובה האמיתי שזוכה בקרב הימים, כאילו זכינו כבר לזה כעת.

והג' על זה מורה השם הוי"ה, שהוא היה הוה ויהיה (שלמן ערוך א"ח

ילדותנו, על זאת אנו סמוכים שיצרך זאת הקציה ולקבלו עכשיו.

*

אָנוּ נכנסים כעת ליום קדוש, אשר זו יכולים אנו לזכות למחות את כל עונותינו, כי ציוס הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, יש לנו לתת לב שלא לאבד הזדמנות נפלאה זו, כי יום הכיפורים אינו מכפר אלא לשצים. כל אחד יודע נגעי נפשו, איך עוברים עליו הימים והלילות, זמנים שהוא שקוע בטומאה. ואם מנצל כעת השעה הזאת בחרטה גמורה על כל מה שעשה, ומבקש מהקציה למחול לו על כל מה שעשה, ומקבל על עצמו קבלה חזקה על להבא, שיעשה לעצמו גדרים וסייגים שלא יבא להכשל, ולזכור כי עינא ולבא תרי סרסורי דחטאה, התחלת גדרי קדושה הוא בשמירת העינים, עין רואה וכלי מעשה גומרים, כי אין יצר הרע שולט אלא במה שענינו רואות (סוטה ט.). ולקבל על עצמו שרואה לשכות מכל העבר שלו, ולהעשות מהיום והלילה כאיש חדש, לקיים מצות ה' בשלימות, להיות סור מרע ועשה טוב, אז נוכל לראת ציוס הזה נקי ולבן מכל לכלוך חטא כבירה חדשה. אין אחד מאתנו רואה להשאר כמו שהיה, ננצל קדושת היום לחזור אל ה'.

וּבְצִיּוֹנוֹ צמתן תורה שאמר הכתוב (שמות יט-א) ציוס הזה באו

סימן ה'), והשם הוי"ה אינו נופל תחת הזמן, ואין זו הפסקה, כי כל הזמנים עומדין לפניו יחד בכל עת. ולכן כשכהן גדול התודה על החטאים, ויתכן שיחלש דעתו שהתשובה אינו כראוי, הוא מזכיר צעת הוידוי אנה השם, הלא שמך הוא שם הוי"ה, היה הוה ויהיה, כל הזמנים הם לפניך כאחד, ואתה רואה גם העתיד שלנו, שאנו משתוקקים שעוד נזכה לתקן את כל מעשינו, ומבקשים אנו שיצרך ה' זאת לנו היום בתשובתנו, וכפר נא לחטאים שחטאנו לפניך. וזהו כי ציוס הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, אם כי היום יתכן שאין תשובתנו עדיין בשלימותה, עם כל זה יכפר עלינו גם היום, כי לפני הוי"ה תטהרו, שלפניו העתיד הוא כההוה, ויבוא עוד יום שנוכל לומר אשרי זקנתנו שכיפרה על ילדותנו.

וְזָהוּ הכוונה במה אקדם ואקף פני לא יקח שוחד, ובידי אין מעש, שגם התשובה שלנו אינו כראוי, ועל זאת לבי יפחד לעמוד לפני ה' ציוס הקדוש הזה, כי יום הכיפורים אינו מכפר אלא לשצים, אבל בזכרי מלכות יחוד שם המיוחד, שהוא היה הוה ויהיה, וגם העתיד עומד לפניו כמו ההוה, על זאת אני בוטח באומרים הוי"ה אחד, שההוה והיהיה הוא כאחד באותה שעה ובאותה עונה, וגלוי לפניו העתיד שלנו, כי עוד יבוא יום שנשלים תשובתנו להיות תשובה אמיתית, ועוד נאמר אשרי זקנתנו שכיפרה על

מדבר סיני, וצדק לא היה צריך לכמוז
אלא ציוס ההוא, מהו ציוס הזה, שיהיו
דברי תורה חדשים עליך כאלו היום
ניתנו ע"כ. וצמדה זו נריכין להיות ציוס
הכיפורים, להיות צכניסת יוס הקדוש כגר
הבא להתגייר, דאס מועיל גירות לנכרי
כאשר מקבל על עצמו עול התורה
והמזנות, מכל שכן שישאל קדושים צני
אברהם יצחק ויעקב צניקל יש להם הכח
לשנות את עצמם, ויש לקבל על עצמו
עול התורה, להתחיל דף חדש צחייג,
לשנות מהלך החיים שהיה לו עד עכשיו,
ולהתנהג צדרך של קדושה וטהרה. היום
אני נצרא לצריה חדשה, והיום אני מקבל
עלי עול התורה מחדש כאלו היום
ניתנה. וזה שאמר הכתוב כי 'ציוס הזה',
כאשר מקבל האדם על עצמו שיהיו כעת
דברי תורה חדשים עליו ולשוב צתשובה
צצחינת 'ציוס הזה' שרימו לנו הכתוב
צמתן תורה, 'ציוס הזה' צאו מדבר סיני,
צזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל
טטאותיכם ולזכות ציוס הדין.

*

כי הם שורש פורה ראש ולענה,
ומדרדרים האדם להדיוטא התחתונה.
הטעניק של היום מעציר את האדם על
דעתו ועל דעת קונו, מאצד את עצמו,
ואוצד את ציתו, הקשר לצני ציתו נחלש,
ומורידו לשאל תחתית. כל זמן שאדם
אינו מטהר את כליו אי אפשר לו להיות
יהודי, ואי אפשר להתנהג כהוגן. וזהו
ראשית העבודה, ואס אי אפשר לו
להתגבר על זה, ידע שלא התחיל עדיין
צתשובה, ותשובתו אינו תשובה. יצוא עת
שהכלים יעידו כנגדו ציוס הדין, ויגידו
כל מה שעשה צחדרי חדרים, כי אין
שכחה לפני כסא כבודך, ואצני ציתו של
אדם וקורות ציתו מעידין צו לעמיד
שנאמר (צצקוק צ-יא) כי אצן מקיר תזעק
וכפיס מעץ יעננה (תעניית יא). עכשיו
הוא הזמן לקבל על עצמו לסור מרע,
שמהיום והלאה לא יגעו אצבעותיו לכלי
שאין עליה פילטער, הן צציתו, והן
צמקוס העבודה, והן צציקוס, כי צנפשו
הוא. - ולהתרחק מחצרים רעים, וכאשר
רואה קרירות צחצר שלו, ומכל שכן
כשמדבר או מראה לו מה שאין צריך,
יפסיק הקשר עמו, כי הרבה חצרותא
עושה, כי תתחיל להתדרדר ואין אתה
יודע מה יהיה הסוף. תסתכל איך היית
נראה לפני שנה שעבר, ואיך אתה נראה
עכשיו, מזה תדע עד כמה חצר רע
יוכל לגרום לך ירידה. וישים תמיד עיניו
להיות מוקף רק צחצרים צני תורה
וראי ה'. וזהו התחלה של תשובה, לסור
מרע.

כא אחד יודע צעצמו מה שצריך לתקן,
ויקח לו איזה רגעים להתצונן איזה
דברים מפריע לו מעבודת השם, ולעשות
לעצמו גדרים וסייגים שיוכל להתנהג
כהוגן. ואזכיר איזה נקודות קטנות שהם
שרשים להתעלות האדם. ראשית סדר
התשובה היא, סור מרע ועשה טוב,
לקבל על עצמו לטהר את הכלים שלו,

ויעשה טוב, לקבוע עמים לתורה מדי יום ציומו, כי רק התורה היא תזלין נגד היצר הרע. ומי שזריך חיזוק לקביעותו, יזרף עצמו לחצורה שלומדים עמוד או דף קבוע בכל יום, וזוה יהיה לו עול להשלים חוקו בכל יום. והנוסעים על הדרך ישתדלו שיהיה להם בהקאר שיעורי תורה ודרשות מוסר וסיפורי נדיקים, שלא יבזו זמנו לריק, ולא יכשל בחטא צדרכו, וכאשר יזמן עם חצירו יוכל לומר לו דבר תורה ששמע, וכמו כן זנכנס לביתו. - ומי שפנוי עתיו לתורה יותר, יחזור תמיד על לימודו שיהיו שגורים בפיו, דף אחר דף.

מלאה חיות וחמימות, הן בשירות ותשבות וחמירות בקול רם עם בני ביתו, והן באמירת דברי תורה וסיפורי נדיקים, ואל ימהר לסיים סעודתו, כי זה שורש גדול לחינוך הבנים. וזעת שיושב עם בניו בהסעודה, יהיה באהבה ובחמימות וצרוך צלי שום רוגז ורוח עצב, עד שהבנים יתגעגעו כל השבוע מתי יבוא השבת שיכולו לישב עוד הפעם עם אבותיהם ביחד. וכמו כן התפלה זריכה להיות בשבת שונה מהתפלה בחול, זמתינות יותר, כי יש לו אז זמן יותר להתעמק ולהתבונן בעבודת התפלה.

אברכים בני תורה הפנויים מטירדת פרנסה, יש להם להקדיש ימיהם ציטר שאת, לא רק בהתמדת התורה, אלא גם בעומק העבודה, הן בהתאמנות יותר בזוונת התפלה, והן בחיקון המדות, והן בלימוד ספרי מוסר וחסידות, ולהעלות השקפותיהם למדריגות נעלות. ולהשתדל שישארו זין כותלי בית המדרש עד כמה שיכולין שאת, וטוב יום בחזריך מאלפי זהב וכסף. - ומכל שכן הצחורים יקבלו על עצמם להקדיש כל חושם ועתם להתעמק בתורה, וחבל לאבד השנים הנעלות הללו, אשר כל ימי חייו אחריו תלויים איך ישלים עצמו בימים הללו. ויתרחקו מחצרים רעים, ולא לנגוע בשום כלי טעכניק אפילו הכשרים ביותר, כי הוא מחריב לכל מי שנוגע בו. ויבוא יום שישתלם עמלם

לארזו עצמו יותר בעבודה שבלב זו תפלה. שהיא הקשר היותר פנימי, והדזיקות היותר עצומה, שיש להאדם עם קונו, וממנה שופע חיות דקדושה על כל היום. להתפלל בכל יום צניבור מרישא ועד גמירא מלה צמלה. וזוה יתחזק חמונתו בה' ציטר שאת, להאמין שהכל הוא מן השמים, וכל מה דעזיד לטב עזיד. ובכח התפלה יוכל אדם לפעול כל מה שרונה, כי הקב"ה שומע תפלת כל פה, ותפלה אחת להקב"ה הוא שוה יותר מעורת רופא או חיזה עזר מחצירו בזמסחרו, וכל דיבור שיוצא מפיו עושה רושם למעלה גדולות ונלורות.

השבתות הקדושות זריך להלהיצ את הבית שיהיה ביתו בשבת

בהתורה, להיות אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ואלו הן הנקודות שצריך להתבונן ולקבל עצמו ביום הנעלה שאנו עומדים בו, אשר ביום זה יכולים בקל להתקרב אל ה', ואין כעת מסך המבדיל בינינו לבין הקב"ה, הקב"ה עומד היום קרוב אללנו, ואין צריכין לחפש אחרו. יש לנצל הזמן, ולהקדיש כל היום מבוקר עד הערב, להתפלל להקב"ה שנוכל להתדבק בו ולהתנהג כהוגן, ולשנות את דרכינו לחיים של קדושה, שהקב"ה יתפאר בנו ויאמר ישראל אשר בך אתפאר. יש להתפלל הרבה על בני וצני ביתו, כי לדאבון לב שומעין הרבה מאורעות בצמתי ישראל, קיינער פון אונז איז נישט געזיכערט וואס וועט זיין מיט זיינע דורות, אבער תפלה ניצט, בעטימ! דאווענטימ! זייט מתפלל פאר ענקערע קינדער מיטן גאנצן הארץ שלא יבוש המעיין ולא יקצין האילן, אז מען זאל קענען זעהן נחת פון די קינדער, זיי זאלן זיך פירען עהרליך, זאלן נישט אריין פאלען מיט שלעכטע חברותא, זאלן נישט אפגעריסן ווערן פון אייבערשמן.

אנו מוטיאים כעת הספר תורה מהארון הקודש, לפייסו על כל מה שפגמנו בהתוה"ק, ולעומת זה אנו מבקשים שיעמוד לנו לעזר ולסעד בתפלותינו להקב"ה, כי כהיום כאשר אדם מתנהג עצמו על פי דרכי התורה,

ולא נשפע מקלי הדעת, הוא מסירת נפש. תורה תורה התחנני בצקשה, התורה יעיד עלינו שאין עוד אומה ולשון כמו ישראל שמוסרים נפשם בעד התורה הקדושה. התורה יסייע לנו לבקש מהקב"ה שאנחנו ודורותינו לא יהיו מנותקים מהתוה"ק. די תורה זאל ארויפגיין צום כסא הכבוד און מעורר רחמים זיין, און זאגן פארין רבשי"ע, כלל ישראל האמ אזוי פוהל געליטן פאר דיר, אלע גזירות ושמדיות איז נאר געווען וועגן די תוה"ק, ווען אונז לאזן איבער די תוה"ק, אונז לאזן איבער דעם אייבערשמן, וואלמן אידן נישט געליטן וואס מען ליידיט, אונז ליידי מיר נאר וועגן די תוה"ק. - התורה יתחנן על תושבי חרץ ישראל שעוברים עכשיו גזירה נוראה לעקור לימוד התוה"ק ציציבות וכוללים, היו לא תהיה, שהגזירה יתבטל.

כאשר אנו נכנסים בשנה חדשה, ביום כוס כיפור יחתמו, ואין אמתו יודעים מה כותבים וחותמים, אין יעבור עלינו השנה הצעליט, יש להתפלל על פרנסת בני ישראל שיגיע להם צניקל כדי שיוכלו לחנך הצנים כראוי, כי אם חסר פרנסה חסר השלוח ושלום בית. ולהתפלל על חולי ישראל, נישט דא קיין שטוב וואס מען הערט נישט ליידער אז מען דארף האבן ישועות ורפואות, מען הערט ליידער ביי יונגע מאמעס און יונגע מאמעס וואס פאסירט, מען דארף מתפלל זיין און איינרייסן מנע מגפה מנחלתך.

יעזור ה' שהשנה הצעל"ט תהיה שנת
 מנוחה ושלוה והרחצה להכלל
 ישראל צלי פיזור הנפש וטירדת הלב,
 ונוכל לעבוד את ה' בשמחה ובטוב לבב,
 ונכתב כולנו לשנה טובה ומתוקה,
 בצריאות ואריכות ימים ושנים, ופרנסה
 בהרחצה, וימלא ה' כל משאלות לבנו
 לטובה. ובעיקר אנו ממחים שמהיה שנת
 גאולה וישועה, כי רבות בשנים אנו
 נמצאים כבר בגלות ואין רואים קץ וסוף.
 אבל ישראל מאמינים ומחכים ומנפים בכל
 יום לישועת ה', ויעזור הקב"ה שבשנה זו
 נושע בשנת גאולה וישועה בקיצוץ נדחי
 ישראל בביאת בן דוד צב"א.

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' שמואל מאיר פשערהאפפער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בתו הכלה תחי' למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' חיים אלעזר שפיטץ הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו ני"ו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' אברהם יודא האפפמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' יודל זינגער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו ני"ו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' יואל משה בינער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' יחיאל שטערן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' יצחק פישער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' אהרן יוסף ליבערמאן הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' יואל טעללער הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' ראובן יואל טובל הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו למזל טוב

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה
להר"ר יואל ברא"ש פיערווערקער הי"ו

718.387.5770

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' אפרים הערשקאוויטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בתגלחת בנו למזל טוב

